

Czas na zmianę

dwumiesięcznik Nr 3(8)/2014

SPIS TREŚCI

Jak żyją Romowie...	str	3
Roma, Polska, Świat	str	5
Konflikt w Andrychowie	str	8
Zmiany w ustawie	str	9
Raport kwartalny ERIO	str	10
50 - lecie działalności	str	11
Cyganie - Historia i Kultura	str	12
Działam i zmieniam	str	19
Dzień kultury romskiej	str	27
Gdzie warto być	str	28
Horoskop zawodowy	str	29
Kim zostanę jak dorosnę?	str	30

Od redakcji

Sezon wakacyjny już w pełni, rozpoczyna się okres wielu ciekawych wydarzeń kulturalnych i uroczystości rocznicowych. Letnie festiwale kultury i muzyki cygańskiej, plenery malarskie, cygańskie pikniki, a także obchody związane z 2 sierpnia – „Dniem Pamięci o Zagładzie Romów”. W naszym dziale „Co warto” staramy się państwu przekazać informacje, co będzie można tego lata jeszcze zobaczyć i o czym będzie można usłyszeć.

Niestety aktywny czas wypoczynku wciąż zakłócają doniesienia z prasy i ze środowiska romskiego. Zaniepokojeni jesteśmy wciąż narastającymi, negatywnymi wydarzeniami w Andrychowie. Żyjemy wydarzeniami, które niszczą porozumienie i dzielą społeczeństwo. Liczymy, że konflikt pomiędzy niektórymi przedstawicielami społeczności polskiej i romskiej zacznie wygasać.

Mimo tego życzymy państwu dużo odpoczynku i wielu ciekawych wrażeń!

STOPKA REDAKCYJNA

Redaktor naczelny	Izabela Leśniewska
Redaktor działu poradniczo – informacyjnego	Mateusz Nowak
Redaktor działu publicystycznego	Karol Kwiatkowski
Autorzy tekstów	Anna Kołodziej Anna Łuczak Edyta Mliczkowska Urban Grzegorz Kępa Patrycja Tymczyszyn
Grafika	Artur Michalec

Jak żyją Romowie w Bydgoszczy?

Z 26 etiud, z których składa się filmowy portret Bydgoszczy, na wyróżnienie naszym zdaniem zasługuje ta o Romach. Mirosław Dembiński, pomysłodawca całego projektu nie ma swojej ulubionej etiudy. - Wszystkie Kocham - mówi.

Dominika Luks jest torunianką, etnologiem i artystką. Chciała wziąć udział w warsztatach „Bydgoszcz od świtu do zmierzchu”. Potrzebowała więc tematu, którym mogłaby się zająć, mimo że nie jest stąd. Wtedy wpadła na pomysł Romów.

- Przypomniało mi się, że parę lat temu rozmawiałam na ten temat z koleżanką z Bydgoszczy. Opowiadała mi o specyficznym sposobie, w jaki obchodzą Święto Zmarłych. Stwierdziłam, że to doskonały punkt wyjścia, żeby o nich opowiedzieć. Tym bardziej, że warsztaty przypadły mniej więcej w okolicach tego święta.

Problem międzynarodowy

Stereotypów związanych ze społecznością romską jest wiele. Są niedoceniani, czasem nielubiani, mówiąc delikatnie. Ta etiuda ma to odczarować? - Jestem etnologiem, więc tematy kulturowe są mi bardzo bliskie - mówi Dominika. - Na opisywaniu życia na styku dwóch kultur już zęby zjadłam. Zawsze gdy łapię się za jakieś twórcze działania, staram się takie tematy przywoływać. Ten od razu wydał mi się ciekawy, a z czasem byłam pewna, że to był świetny wybór. Stereotypy związane z Romami, to nawet nie polska rzecz, ale międzynarodowa. Spędziłam z nimi trochę czasu, przyglądałam się ich życiu, obyczajom. I zaczęłam dostrzegać coraz więcej.

Są bliżej zmarłych

Nie było łatwo, żeby nakłonić Romów do współpracy. Przynajmniej z początku. -

Odezwałam się do jednego ze stowarzyszeń romskich w Bydgoszczy, ale nie byli zbyt chętni, żeby wpuścić mnie z kamerą w ich życie - opowiada. - W końcu trafiłam do stowarzyszenia Jamaro Sveto (Nasz Świat). Spotykaliśmy się kilka razy. Towarzyszyłam im też w czasie Święta Zmarłych. Ich podejście do tych, którzy odeszli jest nieco inne niż nasze. Romowie traktują zmarłych, tak jakby cały czas byli obok. Na Cmentarzu Starofarnym we Wszystkich Świętych Romowie są już od rana. - Spędzają na cmentarzach dużo czasu, są tam kilka godzin, później idą do domu i znów wracają - mówi Dominika. - Piją toasty ze zmarłymi, ulewając trochę wódki przy grobach. Kiedyś nosili też jedzenie i zostawiali je przy grobach zmarłych. Po wszystkim idą do domów, gdzie wspólnie uczują. Zjeżdżają się wtedy całe rodziny. Obiad zawsze przygotowuje osoba, która niedawno straciła kogoś bliskiego, a uczta jest właśnie na cześć tego niedawno zmarłego.

Jakie były początki

Tej ani pozostałych etiud nie byłoby, gdyby nie Mirosław Dembiński, urodzony w Bydgoszczy dokumentalista z łódzkiej filmówki, który z projektem „Świat od świtu do zmierzchu” jeździ po świecie od kilku lat. Bydgoszcz jest jedynym miastem bez szkoły filmowej, w którym projekt zrealizował.

- Może nie do końca - wyjaśnia. - W Kiszyniowie i Mińsku na przykład też nie ma szkół filmowych z jakimiś tradycjami, są szkoły prywatne, akademie muzyki i sztuki. A jednak to nie była przeszkoda i z powodzeniem realizowaliśmy filmy zarówno tam, jak i na przykład w Tokio, w którym filmowych szkół jest aż dwanaście! Co ciekawe, jeśli chodzi właśnie o Tokio, to nasz projekt był impulsem dla tych wszystkich szkół, żeby w ogóle zaczęły współpracować. Wcześniej działały w zupełnym oderwaniu od siebie.

Rekordowa Bydgoszcz

- Ale wracając do tematu, w Bydgoszczy nie ma szkoły, ale jest bardzo silne środowisko filmowe. Bydgoska Kronika Filmowa i Koloroffon skupiają wokół siebie mnóstwo pasjonatów - mówi dalej. - To było widać na warsztatach. W żadnym innym mieście nie wzięło w nich udziału tyle osób, co właśnie u was. Na początku była ich czterdziestka i niemal w takim składzie dotrwali do samego końca. W efekcie powstało tak dużo etiud, jak w żadnym innym mieście. Etiud, z których wyłaniają się ciepłi ludzie, dużo emocji i subiektywny obraz miasta widziany oczami wszystkich autorów.

Pozytywnie zaskoczony

Dembiński urodził się tutaj, dorastał, aż w wieku 19 lat wyjechał z Bydgoszczy na zawsze. - Bywam tu jednak regularnie, ze względu na rodzinę - mówi. - Więc miasto nie jest mi obce. Jednak tej Bydgoszczy, jaką zobaczyłem oczami autorów filmu, nie znałem. To nie jest laurka dla miasta, bo momentami bywa gorzko. Ale to, co rzuca się w

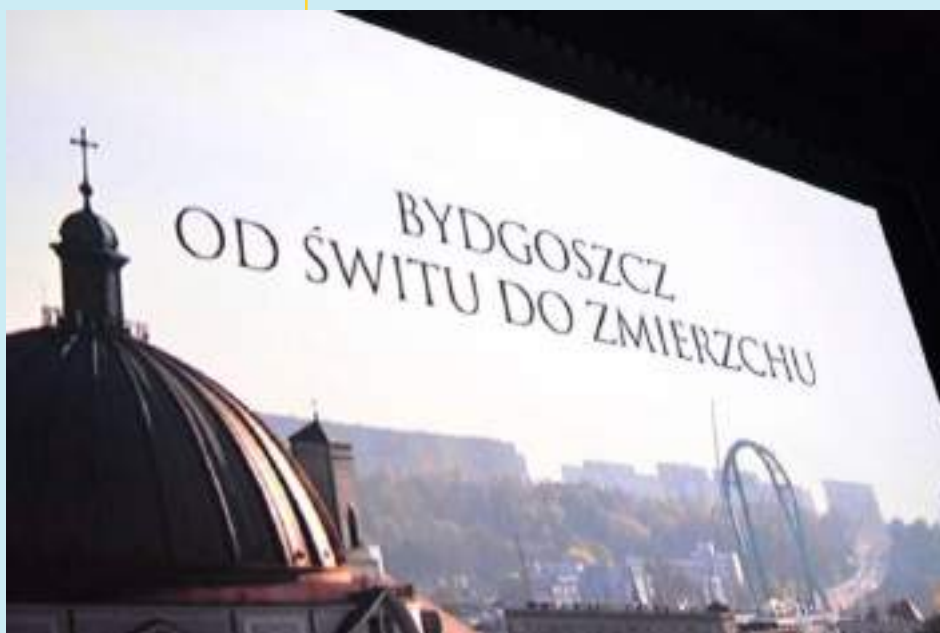
oczy podczas oglądania tego filmu, to szczęście. Bez względu na to, czy ktoś mieszka w luksusach, czy musi palić w wielkim kaflowym piecu, to lubi to miejsce, w którym żyje. W filmie jest dużo akceptacji i afirmacji, pozytywnej energii i ciepłych ludzi.

Ulubiona bydgoska etiuda Dembińskiego?

- To tak, jakby mnie pani zapytała, które dziecko kocham najbardziej - śmieje się. - A ja kocham je wszystkie. I małego Chińczyka, wirtuoza fortepianu i kominiarza, który odwiedza kamienice i ludzi na Londynku i specyficznego Czubka i Dziadka Mozaikę. Nie jestem w stanie żadnej wyróżnić. Wszystkie są świetne.

Dembiński z projektem pojedzie jeszcze w tym roku do Stambułu, Kalkuty i Baku. Na razie nie planuje kolejnego filmu z udziałem jakiegoś polskiego miasta.

Bydgoscy widzowie „Bydgoszcz od świtu do zmierzchu” mogą w ten weekend oglądać film jeszcze w fordońskim kinie Jeremi. Później, jesienią, obraz będzie można również zobaczyć w programie drugim Telewizji Polskiej. Docelowo ma także trafić na płyty DVD.

ROMA POLSKA ŚWIAT

10 Elementarnych Zasad Integracji Romów

Stowarzyszenie Nomada prezentuje przełożone na język polski "Vademecum 10 Elementarnych Zasad Integracji Romów", ratyfikowane przez Radę Unii Europejskiej, która wezwała Państwa Członkowskie i Komisję Europejską do ich respektowania.

10 Elementarnych Zasad Integracji Romów to narzędzie zarówno dla decydentów, jak i praktyków zarządzania programami i projektami. Zasady te wypracowane zostały na podstawie strategii, które przyniosły pozytywne rezultaty w dziedzinie integracji Romów i zapewniają podstawę skutecznego projektowania i realizowania działań w tym zakresie.

Vademecum to zostało po raz pierwszy zaprezentowane na spotkaniu Europejskiej Platformy na Rzecz Integracji Romów w Pradze 24. kwietnia 2009 roku. W dniu 8. czerwca 2009 Rada Unii Europejskiej ratyfikowała Zasady i wezwała państwa członkowskie oraz Komisję do ich respektowania.

Konkurs stypendialny

Ogłaszamy konkurs stypendialny w ramach realizowanego zadania publicznego pod nazwą: Stypendia dla studentów pochodzenia romskiego „Stypendia dla studentów pochodzenia romskiego szansą na lepszą przyszłość”.

Stypendia zostały ufundowane przez Ministra Administracji i Cyfryzacji.

Wszelkie informacje dotyczące konkursu stypendialnego oraz formularz zgłoszeniowy i spis wymaganych dokumentów do nadesłania dostępne będą na stronie internetowej ZRP www.romowie.com

Wszystkich chętnych do wzięcia udziału w konkursie prosimy o dokładne zapoznanie się z Regulaminem, który wkrótce będzie dostępny na stronie ZRP oraz o nadsyłanie kompletnych wniosków na adres Związku Romów Polskich.

Jednocześnie informujemy, że studenci którzy nie otrzymali jeszcze stypendium za okres styczeń – czerwiec 2014, otrzymają je z wyrównaniem na podane wcześniej numery kont bankowych. Warunkiem jest przesłanie na adres ZRP zaświadczenia z uczelni mówiącego o kontynuacji studiów na kolejnym semestrze.

Romowie oskarżają brytyjską policję o rasizm

Thames Valley Police opublikowała wyniki inspekcji dotyczącej równego traktowania romskiej społeczności przez funkcjonariuszy policji, po tym, jak jeden z oficerów romskiego pochodzenia zarzucił swoim kolegom dyskryminację ze względu na pochodzenie.

52-letni posterunkowy Jim Davis wyznał, że przez 20 lat swojej służby w policji był wielokrotnie ofiarą aktów rasizmu.

Te nieprzyjemne doświadczenia skłoniły go do założenia pierwszego w Wielkiej Brytanii Gypsy Roma Traveller Police Association (GRTPA), który za cel obrał sobie walkę z wszelkimi przejawami dyskryminacji i budowę pozytywnych relacji między policją, a społecznością romską.

Davis przyznał, że rasizm w miejscu zatrudnienia stanowi złożony problem społeczny. „Bardzo rzadko zwraca się uwagę koledze, który stosuje jawną słowną, a nawet fizyczną dyskryminację, jeśli dotyczy ona Cyganów. To sprawia, że atmosfera w pracy staje się nieznośna”.

ROMA POLSKA ŚWIAT

Stąd Romowie często ukrywają swoje pochodzenie etniczne przed współpracownikami, w obawie przed dyskryminacją. Wpływa to negatywnie nie tylko na relacje pracownicze i jakość pracy, ale ma swoje odzwierciedlenie w całym społeczeństwie brytyjskim.

Thames Valley Police zapewniła, że nie będzie tolerować żadnych form dyskryminacji wobec grup mniejszościowych. Wyraziła również swoją chęć współpracy z GRTPA w zwalczaniu stereotypów dotyczących Romów i wszelkich przejawów rasizmu na tle pochodzenia.

Szef Stowarzyszenia Romów w Polsce Roman Kwiatkowski zaapelował do wojewody małopolskiego, by zapewnić bezpieczeństwo Romom w Andrychowie, gdzie, jego zdaniem, dochodzi do przemocy na tle rasowym. Burmistrz Andrychowa zapowiada na środę spotkanie z przedstawicielami stowarzyszenia oraz policji.

Sytuacja w Andrychowie bardzo się zaostrzyła. Tak źle jeszcze nie było - powiedział Kwiatkowski.

Prezes stowarzyszenia w piśmie do wojewody podał, że w miniony piątek została pobita przez zamaskowanych napastników mieszkająca w mieście 30-letnia Romka, która szła z dziećmi. Jeszcze tego dnia miało dojść do bijatyki między Polakami i Romami w parku miejskim. Zdaniem Kwiatkowskiego w poniedziałek ok. 60-100 „nacionalistów uzbrojonych w pałki i łańcuchy” zaatakowało mieszkania Romów. Wybili szyby i uszkodzili samochody. Prezes twierdzi, że otrzymuje informacje o planowanych kolejnych atakach.

Zwracamy się o szybkie i skuteczne podjęcie interwencji w celu zapewnienia bezpieczeństwa oraz ochrony mienia obywateli Polscy narodowości romskiej mieszkających

w Andrychowie - napisał do wojewody Kwiatkowski.

Rzecznik wojewody małopolskiego Jan Brodowski powiedział we wtorek, że nie zna jeszcze treści pisma stowarzyszenia. Prawdopodobnie wpłynęło po zamknięciu placówki. Zakładam, że wojewoda dokumentu jeszcze nie zna, gdyż cały dzień był poza Krakowem - powiedział. Zapozna się z nim w środę rano i wówczas się do niego odniesie. Jak dodał, w ostatnich dniach nie napłynęły do urzędu informacje świadczące, że sytuacja na styku między społecznościami polską i romskiej uległa w województwie dramatycznej zmianie.

Burmistrz Andrychowa Tomasz Żak uważa jednak, że konflikt między mieszkańcami miasta ostatnio „zbyt mocno się nasilił”. Kobieta została kopnięta, popchnięta. Zgłoszenie trafiło na policję, która rozpoczęła działania, ale jeszcze tego samego dnia do miasta przyjechała grupa Romów, w tym ze Śląska. Dwóch mieszkańców Andrychowa zostało poważnie pobitych. Trafili do szpitala - powiedział samorządowiec.

Żak zapowiedział, że w środę spotka się z przedstawicielami stowarzyszeń romskich, policji oraz straży miejskiej. Nie chce, by wybuchły w mieście konflikty. Staramy się uspokajać - powiedział.

Jak dodał, policja otrzymała już zapisy monitoringu i trwa postępowanie wyjaśniające. Badane są wszystkie zajścia. Rzecznik wadowickiej policji Elżbieta Goleniowska-Warchał była we wtorek niedostępna.

Kibice lokalnego klubu Beskid we wtorek zapowiedzieli manifestację pod hasłem „Stop romskiej bezkarności”, która - jak zapewnili na swoim profilu facebookowym - będzie miała pokojowy charakter.

Jesienią ubiegłego roku po pobiciu dziecka przez niewiele od niego starszego Roma na portalu społecznościowym Facebook powstał profil „Antyromski Ruch Andrychowski”. Szybko zyskiwał fanów. Administrator portalu zamknął go ze względu na zarzut szerzenia rasizmu i nienawiści. Rychło powstał kolejny: „Nie dla Romów w Andrychowie”. Także został zamknięty. Napięta sytuacja została wówczas rozładowana.

Stowarzyszenie Romów w Polsce jest największą organizacją tej mniejszości w naszym kraju. Podstawowym jego zadaniem jest działanie na rzecz tworzenia warunków pełnego uczestnictwa Romów w życiu społeczności polskiej, której - mimo własnej, specyficznej tożsamości - czują się członkami.

Romowie w Polsce mają status mniejszości etnicznej. Mieszka ich tutaj 20-30 tys. Społeczność w 21-tys. Andrychowie liczy około 100 osób.

ZAPROSZENIE DO TREBLINKI – 30 lipca 2014

Związek Romów Polskich z siedzibą w Szczecinku, Muzeum Walki i Męczeństwa w Treblince oraz Oddział Muzeum Regionalnego w Siedlcach serdecznie zapraszają na uroczyste obchody upamiętniające Romów i Sinty, którzy zostali zamordowani w byłym niemieckim, nazistowskim Obozie Pracy i Obozie Zagłady w Treblince. Będzie to ważne wydarzenie historyczne dla wszystkich Romów i Sinty, które nie miało dotąd miejsca w Treblince. Punktem kulminacyjnym obchodów będzie odsłonięcie pomnika ufundowanego przez Radę Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa oraz przypomnienie grozy tamtych dni z nadzieją, że już nigdy więcej się nie powtórzy.

Uroczystość odbędzie się na terenie Muzeum Walki i Męczeństwa w Treblince, Oddział Muzeum Regionalnego w Siedlcach 08-330 Kosów Lacki, w miejscu straceń w byłym niemieckim, nazistowskim Obozie Pracy i Obozie Zagłady w Treblince dnia 30.07.2014 r. o godz. 11:00.

Program uroczystości:

1. Hymn romski i polski.
2. Powitanie zaproszonych gości.
3. Okolicznościowy koncert muzyki romskiej.
4. Przemówienia zaproszonych gości.
5. Poświęcenie i odsłonięcie tablicy pamiątkowej ufundowanej przez Radę Ochrony Pa-

mięci Walk i Męczeństwa.

6. Złożenie wieńców i wiązanek kwiatów przez przybyłe delegacje.

7. Podziękowanie i zakończenie części oficjalnej.

8. Przejście do budynku muzeum, gdzie wykłady okolicznościowe wygłoszą:

- Prokurator Instytutu Pamięci Narodowej Krzysztof Bukowski: „Zagłada Romów w Treblince”

- Prof. dr Jacek Wilczur – Honorowy Dyrektor Instytutu Pamięci i Dziedzictwa Romów oraz Ofiar Holokaustu (Dyrektor Instytutu w latach 2001-2011): „Udział Romów w oddziałach partyzanckich w czasie II wojny światowej”.

9. Na zakończenie uroczystości będzie możliwość zwiedzenia wystawy w Muzeum Walki i Męczeństwa w Treblince, Oddział Muzeum Regionalnego w Siedlcach.

Związek Romów Polskich z siedzibą w Szczecinku wystąpił do Prezydenta RP z prośbą o objęcie Honorowym Patronatem tej uroczystości.

W uroczystościach weźmie udział około 100 osób narodowości romskiej i nieromskiej z Polski, w tym osoby starsze pamiętające tamte dni. Na uroczystość została zaproszona również młodzież z całej Europy.

Mamy nadzieję, że swoją obecnością zaszczycą nas przedstawiciele władz państwowych różnego szczebla, liczne delegacje korpusu dyplomatycznego z różnych krajów Europy i świata m.in. ze Stanów Zjednoczonych Ameryki, Republiki Federalnej Niemiec itd., a także członkowie organizacji pozarządowych.

Serdecznie zapraszamy wszystkich, którzy utrzymują więź z narodem romskim i którym nie jest obojętna bolesna historia Romów.

Roman Chojnacki

Członek Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych
Prezes Związku Romów Polskich z siedzibą w Szczecinku

Konflikt w Andrychowie narasta. Chuligani przeciwko Romom

Konflikt pomiędzy chuliganami a Romami w Andrychowie staje się coraz bardziej niebezpieczny. Romskich domów przed atakami pilnują policyjne radiowozy – informuje „Gazeta Wyborcza”

- Nie śpimy od dwóch dni, w nocy czuwamy. Dzieci mają zapewnioną możliwość ewakuacji do sąsiadów - mówią Romowie. Po zmroku nie podchodzą do okna. W Andrychowie mało kto pamięta, od czego zaczął się konflikt, który podzielił miasteczko. Romowie twierdzą, że zaczęło się 6 czerwca. - Bratowa szła z dziećmi przez most na Wieprzówce. Dzieci - w wieku od dziewięciu do 14 lat. Między przęslami przykucnęła grupa zamaskowanych mężczyzn. Gdy dzieci były już blisko, wyskoczyli i zaczęli bić. Potrzebna była karetka. Uciekając, krzyknęli: „Jeden z was skończy w worku!” - opowiada jeden z Romów, krewny zaatakowanej Romki. Co więcej, kilka godzin przed napadnięciem ktoś rzucił kamieniem w okno starszej Romki i wybił szybę.

- Nie możemy pokazać, że się boimy. Bo zaczną ściągać haracze, tak jak z naszych rodaków w innym mieście - dodał mężczyzna. Jak przyznał, policja po zeznaniu przyjechała po czterech dniach.

Grupa Romów poszła wytłumaczyć andrychowianom, że jak im coś nie pasuje, to sprawy mają załatwiać z mężczyznami, a nie napadać na kobiety i dzieci. Ale tylko zaognili sytuację. - Do grupy młodzieży w Parku Miejskim po północy podeszła grupa Romów i według relacji pokrzywdzonych pobiła ich - powiedział Jerzy Paś, komendant komisariatu policji w Andrychowie. Mieli używać paralizatorów i pałek. Dwóch mężczyzn ma ślady: czerwone pręgi na plecach.

Po tym zdarzeniu doszło do eskalacji. Kibice lokalnego AKS Beskid z organizacji „UltrasBeskid” wywiesili transparent: „Stop romskiej swawoli”. - Policja go zdjęła. Ale jak będzie manifestacja, to ja się włączam. Romowie są u nas gorsi niż Murzyni - mówił mężczyzna przed stadionem.

Kolejną antyromską manifestację „ultrasi” zaplanowali na święto Andrychowa za dwa tygodnie.

Kibole odpuścić nie chcą. Na swoim profilu napisali: „Zawsze wyrażamy głośno swoje poglądy, bez względu na polityczną poprawność. Krzyczymy głośno i stanowczo: DOSYĆ CYGAŃSKIEJ BEZKARNOSCI!”. Na wpisach się nie skończyło.

W nocy z poniedziałku na wtorek mówiono, że kibole z innych miast przyjechali na ustawkę z Romami. Policja obstawiała romskie domy radiowozami. Zarówno komendant (policja robi w szkole pogadanki), jak i urzędnicy starają się dwie narodowości pogodzić. - Puszczaliśmy film „Papusza”. Uczymy dzieci tolerancji. Teraz musieliśmy założyć monitoring, wzmocnić patrole - mówi Agnieszka Gierszewska, dyrektor biura burmistrza miasta.

W najbliższych dniach do Andrychowa ma przyjechać komendant wojewódzki policji z Krakowa, by m.in. spotkać się z kibicami.

Zmiany w ustawie

o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym proponuje Komisja Wspólna Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych, która obradowała 28 maja 2014 r. w Warszawie. Komisja Wspólna zaaprobowała propozycje nowelizacji ustawy, opracowane przez specjalnie powołaną w tym celu grupę roboczą.

Przewidują one m.in.:

- wprowadzenie definicji organizacji mniejszości narodowych i etnicznych oraz instytucji kulturalnych, mających istotne znaczenie dla kultury mniejszości;

- rozszerzenie na powiaty możliwości posługiwania się językami mniejszości narodowych i etnicznych oraz językiem regionalnym jako językami pomocniczymi;

- rozszerzenie zakresu posługiwania się językami pomocniczymi;

- obniżenie z 20 % do 10 % progu, przy którym języki mniejszości narodowych i etnicznych oraz język regionalny mogą być używane jako języki pomocnicze, a w językach tych ustalane dodatkowe nazwy miejscowości, obiektów fizjograficznych i ulic;

- możliwość powoływania pełnomocników do spraw mniejszości narodowych i etnicznych przez wójtów, burmistrzów, prezydentów miast, starostów i marszałków województw oraz określenie podstawowych zadań pełnomocników;

- modyfikację trybu powoływania i odwoływania członków Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych, reprezentujących mniejszości narodowe i etniczne oraz społeczność posługującą się językiem regionalnym (m. in. poprzez wprowadzenie kadencyjności tej funkcji oraz wydanie rozporządzenia, które szczegółowo określi zasady powoływania i odwoływania zajmujących ją osób);

- ułatwienie pracy ekspertom Komisji Wspólnej oraz jej członkom reprezentującym stronę mniejszościową.

Projektowane zmiany zakładają również nowelizację ustawy o radiofonii i telewizji oraz ustawy o systemie oświaty. W pierwszym przypadku zmiana ma polegać na uwzględnianiu kandydatów zgłaszanych przez organizacje mniejszości narodowych i etnicznych przy wyłanianiu rad programowych. Propozycja zmiany drugiej ustawy przewiduje, że w szkołach umożliwiających uczniom podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej w skład komisji konkursowych wyłaniających ich dyrektorów, wchodzić będą m. in. przedstawiciele organizacji mniejszości narodowych i etnicznych.

W dyskusji nad proponowanymi zmianami legislacyjnymi, obok członków Komisji Wspólnej, uczestniczył zastępca przewodniczącego Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu RP Ryszard Galla.

Komisja Wspólna zastanawiała się nad poprawą dostępności do podręczników dla uczniów szkół, w których nauczone są języki mniejszości narodowych i etnicznych oraz język regionalny. Wielu podręczników do nauki tych języków wciąż brakuje, a możliwości organizacji mniejszości narodowych i etnicznych, aby uzupełnić braki są ograniczone. Szanse na rozwiązanie tego problemu stwarza nowy przepis wprowadzony w bieżącym roku do ustawy o systemie oświaty, który przewiduje, że Minister Edukacji Narodowej może zlecać wydawanie podręczników. Stworzeniem harmonogramu wydawania brakujących podręczników ma się zająć grupa robocza powołana przez Komisję Wspólną.

W trakcie obrad zaprezentowano także projekt kampanii promującej używanie języków mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego, planowanej jesienią bieżącego roku przez Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji. Kampania składała się będzie z sześciu działań, promujących języki mniejszościowe i język regionalny za pomocą ulotek, broszur i Internetu. Odbiorcami działań

prowadzonych w języku polskim mają być przede wszystkim urzędnicy samorządowi, uczniowie liceów ogólnokształcących oraz pracodawcy.

Działania prowadzone w językach mniejszościowych i w języku regionalnym skierowana będą do użytkowników tych języków (m. in. rodziców i mieszkańców miejscowości zamieszkałych przez mniejszości). Celem tej części kampanii jest zachęcanie do posługiwania się językami mniejszościowymi i językiem regionalnym. Przewiduje się, że w działania promocyjne zaangażowane będą jednostki samorządu terytorialnego na terenach zamieszkałych przez mniejszości, szkoły w których nauczane są języki mniejszości narodowych i etnicznych oraz język regionalny, wojewódzkie kuratoria oświaty, placówki doskonalenia nauczycieli, organizacje mniejszości narodowych i etnicznych oraz pełnomocnicy wojewodów i marszałków do spraw mniejszości narodowych i etnicznych.

Komisja Wspólna dyskutowała także nad europejskimi rozwiązaniami dotyczącymi praw mniejszości narodowych, III raportem z realizacji Konwencji ramowej Rady Europy o ochronie mniejszości narodowych oraz realizacją postanowień Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych.

Obradom przewodzili współprzewodniczący Komisji Wspólnej: sekretarz stanu w MAiC Stanisław Huskowski i reprezentujący stronę mniejszościową Rafał Bartek.

Raport kwartalny ERIO

Raport kwartalny Europejskiego Biura Informacyjnego Romów (ERIO) na temat przypadków naruszeń praw człowieka i dyskryminacji wobec Romów w okresie od października do grudnia 2013 r.

Europejskie Biuro Informacyjne Romów (ERIO) z siedzibą w Brukseli jako oficjalne przedstawicielstwo mniejszości romskiej przy Unii Europejskiej opublikowało zestawienie, opisujące przypadki łamania praw człowieka oraz dyskryminacji w stosunku do Romów, które miały miejsce w poszczególnych krajach członkowskich Wspólnoty w ostatnim kwartale minionego już roku (październik – grudzień 2013 r.). Wśród omawianych państw znalazły się zarówno „stali bywalcy” takich zestawień, czyli Czechy, Francja oraz Włochy, jak również „okresowi bywalcy” tj. Wielka Brytania, Serbia, Irlandia czy Grecja.

Mówiąc o trzech pierwszych krajach, należy z ubolewaniem potwierdzić, iż nastawienie władz państwowych wobec Romów jest negatywne, niezależne od tego czy są one prawicowej, czy też lewicowej opcji politycznej (Włochy i Francja), a ponadto, nastawienie znacznej części społeczeństwa wobec Romów pomimo upływu lat i kształtowania jego świadomości oraz propagowania dialogu i tolerancji międzykulturowej nadal pozostaje negatywne (Czechy). W krajach tych Romowie nadal traktowani są jako ciężar dla społeczeństwa i państwa, niezależnie od ich kraju pochodzenia oraz ich faktycznej, bardzo często niezwykle trudnej, sytuacji bytowej.

Mówiąc o kolejnych czterech krajach, które co pewien czas są również miejscami aktów wrogości wobec osób narodowości romskiej, należy bardzo wyraźnie podkreślić moc oddziaływania niesprawdzonych, a wręcz kłamliwych plotek i pogłosek medialnych o handlu czy uprawa-

dzaniu dzieci o jasnej karnacji skóry i jasnych włosach przez rzekome romskie gangi. To właśnie w Irlandii, Grecji i Serbii, pogłoski tego rodzaju doprowadziły do niepotrzebnych napięć wokół społeczności romskiej. Z kolei w Wielkiej Brytanii pod koniec ubiegłego już roku, media trąbiły na alarm w związku z otwarciem unijnych rynków pracy dla obywateli Bułgarii i Rumunii, krajów zamieszkałych przez bardzo liczne społeczności romskie, których przyjazdem i przestępczością straszono Brytyjczyków.

W tym roku mija 10 lat od rozszerzenia Unii o kraje byłego Bloku Wschodniego, lecz niestety zarówno „nowi”, jak i „starzy” oraz „przyszli” i „potencjalni” członkowie nadal nie są w stanie skutecznie rozwiązać najpilniejszych problemów mniejszości romskiej. Działania te utrudniają zarówno kryzys finansowy w większości państw UE jak i fakt, iż to na ich barkach spoczywa główny ciężar pomocy dla Romów.

50-lecie działalności „Centrum Kultury Romów w Polsce”

W ramach projektu „Wielokulturowy Tarnów” współfinansowanego z budżetu Miasta Tarnowa zaplanowana została uroczystość obchodów 50-lecia działalności „Centrum Kultury Romów w Polsce” jako najstarszego stowarzyszenia romskiego w Polsce. Ma na celu uhonorowanie osób, które w szczególności przyczyniły się do rozwoju stowarzyszenia a także pokazanie miasta Tarnowa jako Miasta Wielokulturowego na przestrzeni wielu lat, które wspiera i szanuje inne kultury oraz chce integrować wszystkie społeczności występujące w mieście. Impreza ma charakter integracyjny – edukacyjny.

Poprzez to wydarzenie zostanie pokazany dorobek kulturowy społeczności romskiej a wspólne uczczenie jubileuszu będzie okazją do zbliżenia społeczności romskiej i lokalnej, zbudowania przyjaznych i dobrych wzorców. Wydarzenie zaplanowane zostało na dzień 07.06.2014 w ogólnodostępnej przestrzeni, tj. Muzeum Etnograficznym w Tarnowie od godz. 13.00. Impreza ma charakter otwarty, zakłada udział Romów z Tarnowa oraz okolic a także osób ze społeczności lokalnej. Zostały także rozesłane zaproszenia do przedstawicieli różnych instytucji z terenu całego kraju, którzy od dłuższego czasu współpracują z naszym stowarzyszeniem oraz całą społecznością romską. W tym dniu zostały zaplanowane m.in. występ romskiego zespołu muzycznego – tanecznego z Tarnowa oraz nieodpłatne zwiedzanie wystawy cygańskiej w muzeum. Projekt ma za zadanie zachęcenie do wspierania podejmowanych inicjatyw na rzecz różnych społeczności i pokazywania ich dorobku kulturowego. Wydarzenie to ma stać się okazją dla mieszkańców naszego miasta do poznania społeczności romskiej, przełamania barier i wspólnej, dobrej zabawy. Stowarzyszenie „Centrum Kultury Romów w Polsce” przez cały okres 50-lecia swojego istnienia działa czynnie realizując i biorąc w różnych inicjatywach mających na celu wspieranie społeczności romskiej. Już od wielu lat pozyskują dotacje z różnych źródeł na swoje działania. W roku 2013 stowarzyszenie zakończyło realizację projektu

POKL 1.3.1 na rzecz społeczności romskiej z terenu województwa małopolskiego i lubelskiego. Obecnie jest partnerem w projekcie POKL 1.3.1 na rzecz społeczności romskiej z terenu woj. małopolskiego i podkarpackiego. Realizuje zadania w ramach dotacji MAiC – prowadzi 2 integracyjne świetlice środowiskowe dla dzieci romskich w Tarnowie i Maszkowicach (powiat nowosądecki), w porozumieniu z TOSiR-em d 3 lat realizuje zajęcia z nauki pływania dla dzieci na pływalni krytej w Tarnowie. Już od kilku lat organizuje integracyjne kolonie letnie dla dzieci romskich i ich nieromskich rówieśników nad morze. W bieżącym roku stowarzyszenie podjęło się realizacji międzynarodowego projektu Roma MATRIX, w którym jest jedynym przedstawicielem z Polski z 19 partnerów spośród 10 krajów europejskich, którego liderem jest Migration Yorkshire (Leeds City Council) w UK. Obecnie działania stowarzyszenia skupiają się głównie na aktywizacji zawodowej Romów oraz wspierania dzieci i młodzieży romskiej w sferze edukacji oraz poprawy ich zdrowia. W 2010 roku, przy Centrum Kultury Romów w Polsce, w ramach projektu KXETANES - RAZEM (EFS EQUAL), powstało pierwsze w Polsce Centrum Aktywizacji Zawodowej Romów zarejestrowane w urzędzie Marszałkowskim. Działa ono do dnia dzisiejszego m.in. wspierając Romów w poszukiwaniu pracy, kontaktach z pracodawcami oraz różnego rodzaju urzędami i instytucjami, przygotowywaniem dokumentów aplikacyjnych o pracę a także dotyczących innych spraw z życia codziennego. Stowarzyszenie chętnie współpracuje z jednostkami edukacyjnymi, gdzie często prowadzone są zajęcia z dziećmi mające na celu bliższe poznanie oraz zrozumienie kultury i tradycji romskiej a także integrację dzieci romskich i ich nieromskich rówieśników.

Data konferencji prasowej: 03.06.2014

osoby prowadzące: P. Janusz Kamioski v-ce Prezes stowarzyszenia oraz Adam Bartosz z Muzeum Okręgowego w Tarnowie

Partner projektu: Muzeum Okręgowe w Tarnowie

Patronat honorowy: Miasto Tarnów

Patronat medialny: Radio RDN

Cyganie - Historia i Kultura

Adam Bartosz

Kolekcja cygańska powstała w Tarnowie w 1979 r., kiedy to zorganizowano tutaj pierwszą w Polsce wystawę o tematyce cygańskiej. Od tego czasu tarnowskie Muzeum Etnograficzne posiada dział poświęcony historii i kulturze Cyganów. Obecna wystawa została otwarta w kwietniu 1990 r. z okazji odbywającego się w Serocku pod Warszawą IV Kongresu Romów (Cyganów) i jest stałą ekspozycją historii i kultury Cyganów w Polsce, na tle ich dziejów europejskich. Wystawa mieści się w XVIII-wiecznym dworze, na którego zapleczu urządzana jest sezonowo jej plenerowa część - tabor cygański, złożony z wozów i namiotów ustawionych wokół ogniska.

Z nieznanymi dotąd przyczyn przodkowie Cyganów zamieszkujący Indie północno-zachodnie rozpoczęli ok. IX-X w. wędrówkę na zachód. Na podstawie analizy wpływów w ich języku i kulturze można zrekonstruować szlaki cygańskiej wędrówki do Europy, które prowadziły przez Persję, Armenię i greckojęzyczne terytorium Bizancjum. Dokumenty historyczne poświadczają ich obecność na wyspach greckich w 1322 r., a w pół wieku później liczne ich grupy dotarły do Bałkanów. W XV w. byli już w całej Europie.

Przybyli do Europy Cyganie traktowani byli początkowo z wielkim zainteresowaniem, jako że podawali się m.in. za lud pokutujący za grzechy przeciwko przykazaniom chrześcijańskim. Jako pokutników przyjmowano ich serdecznie, pomagając im, goszcząc ich nawet na dworach książęcych. Wzbudzali zaciekawienie odmienną odzieżą i sposobem życia, uprawianiem wróżby, pokazami tresowanych zwierząt.

W tym czasie rozpoczął się w Europie proces istotnych przemian społecz-

nych, wyrażających się m.in. zmianą emocjonalnego stosunku do obcych, innowierców, ludzi wędrownych i do idei pracy. Rychło więc doszło do konfliktów między Cyganami a ludnością miejscową i władzami. Zaczęły się mnożyć skargi na nich. Z pątników, bożych wędrowców, pielgrzymujących w celach pokutnych, Cyganie stali się włóczęgami, oskarżanymi o kradzież i rozboje. Coraz liczniej zaczęły się pojawiać akty prawne przeciw nim skierowane. Inną kwestią jest, że Cyganie, prowadzący wówczas życie wędrowne, uzależnieni byli w swej egzystencji od społeczności osiadłych. Jeśli więc nie udało się uzyskać środków do życia pracą, wróżbą, lub też w formie jałmużny, pozostawała tylko kradzież - jedyna możliwość zapewnienia egzystencji.

Od początku XVII w. próbowano Cyganów osiedlać. Naciski asymilatorskie, łącznie z przymusem osiedlania się, nasiliły się pod koniec wieku następnego. Takie akcje podjęto m.in. w Austrii, Rosji, Hiszpanii. Wydano dekrety nakazujące zaniechania koczowania i tradycyjnych zajęć, odbierano włóczęgą się Cyganom dzieci, aby je oddać na wychowanie chłopom, zakazano używania języka cygańskiego. Wcześniej jeszcze, traktując ogół Cyganów jako przestępców, wywożono ich wraz z innymi skazańcami do nowo zasiedlanych krajów, do Ameryki i Afryki, a w późniejszym czasie i do Australii. Ciągłe prześladowani, szukali dogodniejszych dla przeżycia krain, uciekając przed pogromami, toczonymi wojnami, głodem.

W ciągu wieków Cyganie żyjący w odmiennym otoczeniu różnicowali się, zmieniały się ich obyczaje i język. Z czasem różnice stały się tak wielkie, że dziś Cyganie z odległych rejonów Europy nie są w stanie porozumieć się między sobą. Najbardziej tradycyjnie żyją Cyganie w krajach bałkańskich i w Europie Wschodniej. Wynika to głównie z poziomu życia i tra-

dycjonalizmu społeczności miejscowych, wśród których Cyganie przebywają. Najbardziej zmodernizowani są dziś Cyganie mieszkający w krajach skandynawskich i w Europie Zachodniej. Rom - w języku romani oznacza Cygana, mężczyznę, człowieka. Większość grup cygańskich na świecie tak siebie określa. Geneza słowa Rom nie jest jasna - część badaczy kojarzy ją z nazwą jednej z indyjskich kast: Dom. Cyganie używają też innych określeń własnych: Sinti, Manusz, i in. Przez gadziów (gadzio=nie-Cygan) nazywani są najczęściej Cyganami (Cigan, Cikan, Zigeuner, Tsigan, Zinkali) od słowa greckiego Athinganoi, które im nadano w Azji Mniejszej. Od średniowiecza używa się też nazw kojarzących się z Egiptem. Współczesnym ich odpowiednikiem jest angielskie Gypsies, lub używana na Bałkanach nazwa Agupti. Istnieje też wiele nazw lokalnych urobionych od cech antropologicznych, sposobów życia, bądź przypisywanego im pochodzenia.

Język romani (cygański) należy do grupy języków indoaryjskich, wywodzi się więc z tego staroindyjskiego języka, którego literacką formą był sanskryt, i z którego pochodzą także języki, jak: bengalski, hindi, urdu, nepalski i inne. Ich formowanie zakończyło się ok. X w. Sądzić można, że Cyganie w swej pierwotnej ojczyźnie porozumiewali się wspólnym językiem, a wszelkie różnice ukształtowały się już poza Indiami. Język Cyganów podlega przede wszystkim wpływom języków krajowych, z których czerpie głównie słownictwo współczesne. Niektóre grupy, jak Bojasze w Rumunii lub Aszkali w jugosłowiańskim Kosowie, zatraciły zupełnie język macierzysty i używają jedynie języka miejscowego. Inne grupy, jak Kale w Hiszpanii i małe grupy Cyganów angielskich, posługując się językiem miejscowym, wtrącają pojedyncze słowa cygańskie. Ich mowa używana jest w celu konspiracji. Jednak większość Cyganów na świecie mówi językiem romani. Tłumacze-

nie modlitwy „Ojcze nasz...” w kilku dialektach ilustruje różnicowanie języka cygańskiego.

Pierwszy dokument, poświadczający obecność Cyganów w Polsce, datowany na rok 1401, pochodzi z Krakowa. Kolejne wiadomości dotyczą lat 1405 i 1408 i pochodzą ze Lwowa. W roku 1411 pojawia się znów w Krakowie notatka o Cyganie. Te najdawniejsze wzmianki zdają się wskazywać, że Cyganie byli wówczas ludźmi zamożnymi, zajmującymi się prawdopodobnie kupiectwem. Kilka zapisków z drugiej ćwierci XV stulecia dotyczy chłopów bądź szlachciców, noszących nazwisko Cygan, Cygański - pochodzą one także z południa Polski. Charakter tych najdawniejszych wzmianek zdaje się świadczyć, że stosunki z Cyganami układały się w tym czasie bezkonfliktowo. Potwierdzają to także wydawane Cyganom listy przewodnie (od XVI w.) - jakich sporo przetrwało do naszych czasów. Zapoczątkowane na zachodzie Europy zmiany, dotarły do Polski w połowie XVI w. - a wraz z nimi fala cygańskich uciekinierów z krajów niemieckich. Dokumenty tego czasu odnotowują pierwsze skargi na Cyganów i pierwsze konflikty. Zmianę stosunku do Cyganów odzwierciedlają słowa, jakimi Marcin Bielski w swej „Kronice...” charakteryzował Cyganów: „Lud próżnujący, chytry, tajemny, plugawy, dziki, czarny. Wiary nie mając, gdzie się przywloką tam wiarę trzymają, aby im dawano. Mowę sobie zmyślili ku kradzieży godną, stądże są misterni złodzieje, zwłaszcza żony ich. Sami też mężowie rozmaitym szyderstwem się obchodzą, końmi frymarczą, wytrychy złodziejom czynią. Z dziećmi swymi włóczą się od miast do miast, po wszystkich krajach świata” (1551).

Pierwsze, raczej niewielkie, grupy Cyganów przybyły do Polski od południa, na przełomie XIV i XV w. od strony Węgier -

którędy wiódł szlak handlowy do Krakowa, i od Mołdawii - przez którą biegła droga kupieckich wędrówek z Wołoszczyzny i Siedmiogrodu do Lwowa i Przemyśla. Liczniejsze grupy przybywać zaczęły od zachodu, na przestrzeni wieku XVI - w ucieczce przed prześladowaniami w krajach niemieckich. Ci Cyganie już na stałe pozostali na terytorium Polski, do niedawna prowadząc żywot koczowników i określając się jako Polska Roma. Poczynając - prawdopodobnie - od końca XVIII w., w górskich wioskach na południu Polski zaczęli osiedlać się Cyganie wędrujący wzdłuż łuku Karpat albo przybywający od strony Niziny Węgierskiej. Do dzisiaj żyją oni w wioskach Podtatrza i Beskidów.

Po 1850 r. do Polski przybyli z Siedmiogrodu i Wołoszczyzny uwolnieni tam Cyganie, należący do dwu różnych grup. Byli to Lowarzy (Lovari - handlarze końmi) i Kełderasze (Kalderari - kotlarze). W czasie pierwszej wojny część Cyganów wyemigrowała - uciekając przed frontem - w głąb Rosji, docierając do Syberii i Azji Centralnej. Niektórzy powrócili po rewolucji radzieckiej oraz później, po zakończeniu II wojny. Część z nich wyjechała później do Europy zachodniej. W tym kierunku wyemigrowały w roku 1980, i po 1985 następne, liczne grupy Cyganów. Natomiast w końcu 1990 r. rozpoczęła się kolejna migracja Cyganów rumuńskich, którzy kierując się do krajów zachodnich, zatrzymują się na terenie Polski. Niektóre rodziny traktują ten kraj jako kolejny etap dłuższego postoju.

Po 1850 r. do Polski przybyli z Siedmiogrodu i Wołoszczyzny uwolnieni tam Cyganie, należący do dwu różnych grup. Byli to Lowarzy (Lovari - handlarze końmi) i Kełderasze (Kalderari - kotlarze). W czasie pierwszej wojny część Cyganów wyemigrowała - uciekając przed frontem - w głąb Rosji, docierając do Syberii i Azji Centralnej. Niektórzy powrócili po rewolucji radzieckiej oraz później, po zakoń-

czeniu II wojny. Część z nich wyjechała później do Europy zachodniej. W tym kierunku wyemigrowały w roku 1980, i po 1985 następne, liczne grupy Cyganów. Natomiast w końcu 1990 r. rozpoczęła się kolejna migracja Cyganów rumuńskich, którzy kierując się do krajów zachodnich, zatrzymują się na terenie Polski. Niektóre rodziny traktują ten kraj jako kolejny etap dłuższego postoju. Wkrótce po uchwaleniu Konstytucji 3 Maja wydany został w 1791 r. uniwersał, który głosił: „tego gatunku ludzie nie są wyjęci spod opieki rządowej i każdemu wolno jest przyjąć Cygana na osiadłość lub w służbę do wsi swojej i komisje wojskowe nie mają pod tytułem włóczęgów ich aresztować”.

Znacznie surowiej niż w Polsce traktowano Cyganów w tych krajach, sąsiadujących z Polską, gdzie obowiązywały prawa Cesarstwa Niemieckiego - tj. w księstwach śląskich i Prusach. Oto fragmenty dwóch takich dokumentów: „... wciąż podróżują, a przez to nie tylko wszelakim oszustwem gminnemu człowiekowi wielkie szkody czynią, a także pozwalają sobie całkiem karygodnie szkodzić na ciele i życiu. Kłopotom postanowiliśmy zapobiec i dlatego zdecydowaliśmy tę niepotrzebną rabuśniczą i kraj nawiedzającą hołotę rychło z kraju wypędzić”. (z listu Christiana, księcia śląskiego, 1619) „Zatrzymani Cyganie mają pod pewnym dozorem naprzeciw ich uciekaniu do najbliższej fortecy być oddanymi, a skoro się to okaże, że oni są Cyganami, albo chociaż żadnej kradzieży albo innego jakiego występku w kraju nie popełnili, na całe życie do festunku (twierdzy), tak jak kobiety do zuchthauzu (więzienia) dożywotnio mają być osądzonymi”.

Szczególny był los Cyganów w Mołdawii, Wołoszczyźnie i Siedmiogrodzie, gdzie od XVI w. aż po połowę wieku XIX traktowani byli jak niewolnicy i sprzedawani pojedynczo, bądź całymi rodzinami. Dopiero po 1856 r. wydano akt uwalnia-

jący Cyganów, co spowodowało ich dalszą wędrówkę do Europy Środkowej i dalej, na nowe kontynenty. Wołoski kodeks karny z 1811 r. tak określał Cyganów niewolników:

§ 2. Cygan rodzi się niewolnikiem.

§ 3. Zrodzony z matki niewolnicy, jest także niewolnikiem.

§ 5. Właściciel ma prawo sprzedać lub darować swych niewolników.

§ 6. Cygan bez właściciela jest własnością księcia.

Sprzedaż Cyganów odbywała się niekiedy na licytacji, ogłoszonej plakatami o takiej np. treści: „Na sprzedaż, cygańscy niewolnicy, licytacja w klasztorze św. Eliasza, 8 maja 1852 r. Obejmuje - 18 mężczyzn, 10 chłopców, 7 kobiet i 3 dziewczęta w dobrej formie”

Hitlerowskie Ustawy Norymberskie, stojące na straży „czystości krwi niemieckiej”, kwalifikowały Cyganów, podobnie jak Żydów - do wyniszczenia. Na kilka lat przed masowymi akcjami eksterminacyjnymi sporządzono w Niemczech rejestry Cyganów i osób z domieszką krwi cygańskiej. W lecie 1940 r. do obozów zorganizowanych na terenie okupowanej Polski trafiły pierwsze transporty Cyganów z Niemiec. W następnych latach do Oświęcimia, Trebłinki, Majdanka i innych obozów zwożono Cyganów z okupowanych krajów zachodnich, a także z Węgier, Rumunii i krajów bałkańskich. Przejściowo Cyganów tych zamykano w gettach wraz z Żydami. W niektórych innych krajach, gdzie władzę także zdobyli faszyci, organizowali oni obozy śmierci na miejscu. Najbardziej znanym był Jasenovac w Jugosławii.

Na terenie Polski i Ukrainy na ogół mordowano Cyganów na miejscu, rozstrzelując całe tabory i osady. Miejscowych Cyganów bowiem obawiano się transportować do obozów, gdyż często stawiali czynny opór, a znając teren i język, łatwiej udawało im się schronić po

ucieczce. Na Ukrainie wspomagała Niemców tamtejsza policja ukraińska. Cyganie nie mając państwa, ani innych zinstytucjonalizowanych form organizacji zbiorowości, które mogłyby reprezentować ich interesy, nie byli w stanie dopominać się o jakiegokolwiek odszkodowania wojenne. Trudne są także do wyliczenia straty, jakie ponieśli. Wyginęły przecież całe rody. W przybliżeniu szacuje się, że wymordowanych zostało 300 - 500.000 Cyganów, co stanowiło połowę ówczesnej populacji cygańskiej w Europie.

Ci, którzy przeżyli niemieckie prześladowania, znów wyruszyli na wędrówkę. Nie wiadomo, ilu Cyganów przetrwało wojnę; szacuje się, że w powojennych granicach Polski żyło ich około 20.000. Niedługo po wojnie władze państwowe postanowiły osiedlić wszystkich Cyganów i przymusić ich do stałej pracy - dążono do zasymilowania ich z resztą społeczeństwa. W 1952 r. wydano uchwałę Prezydium Rządu zatytułowaną „O pomocy ludności cygańskiej przy przechodzeniu na osiadły tryb życia”. Zobowiązano w niej wszelkie organa władzy terenowej do zajęcia się Cyganami. Efekt tych zabiegów był nikły. Na nowo zasiedlonych ziemiach zachodnich zamieszkało trochę rodzin, głównie byli to jednak z dawna osiedli Cyganie Karpaccy. Inni zgłaszali chęć zaniechania wędrówki jesienią, a wiosną wyruszali znów w drogę.

Mimo znacznego zróżnicowania, większość Cyganów nadal przestrzega tradycyjnego cygańskiego kodeksu, który określa zasady zachowania się w stosunku do współbraci. Jest to zespół zakazów zwanych mageripena. Nieprzestrzeganie ich powoduje skalanie, stanie się człowiekiem nieczystym - magerdo. Magerdo stać się można nie zachowując należytej czystości pokarmów, zachowując się niewłaściwie w stosunku do kobiet, zdradzając innego Cygana, i w wielu innych przypadkach. Cygańskie prawo określa oraz spr-

wy wyniku z jego nieprzestrzegania rozstrzyga - rada starszych, a w przypadku grupy Polska Roma główny sędzia zwany Szero Rom.

Na wiosnę 1964 r. ostatecznie zakazano Cyganom wędrować. Musieli pozostać tam, gdzie zastała ich ostatnia zima. Na miejscach tradycyjnych cygańskich zimowisk pobudowano gdzieś baraki, innym Cyganom przydzielono tymczasowe mieszkania. Jeszcze przez długie lata unieruchomione wozy towarzyszyły mieszkającym w domach Cyganom. Dla wielu - głównie starych ludzi, przymusowe osiedlenie było nieszczęściem.

Mimo zakazu, wozy i małe tabory przeżyły się bocznymi drogami jeszcze przez kilkanaście lat. Tropiła je milicja, nakładając grzywny na rodziców, którzy nie posyłać dzieci do szkoły, za brak dokumentów, stałego zameldowania, za palenie ognisk w lesie. Tylko najodporniejsi, najbardziej uparci wymykali się milicyjnym obławom. Rozpoczął się etap życia osiadłego. Cyganie starali się jednak zamieszkać gromadnie, wśród współbraci, kontynuując tradycyjne zajęcia i stare obyczaje. W latach osiemdziesiątych nieśmiało rozpoczął się powrót do letnich koczowisk. Pociągami, samochodami wyruszają całymi rodzinami, by opodal większych miast rozbić obóz nad rzeką. Tak spędzają ciepłą porę, nadal wędrując po wsiach, wróżąc i handlując. Znowu spotykają się rodziny, poznają się młodzi, urządzają weseliska. Nigdy nie kończy się romano drom (cygańska droga).

Obecnie w Polsce mieszkają 4 większe grupy cygańskie. Są to - osiedli na południu kraju - Cyganie Karpaccy oraz 3 grupy koczujące do czasu ostatecznego zakazu: Polska Roma - którzy zamieszkują głównie w małych miastach w niewielkich grupach, oraz Kalderari i Lovari - mieszkający z reguły w dużych miastach. Małą grupę stanowią Chaładytka Roma

czyli Cyganie Rosyjscy - którzy mieszkają w małych miastach i w wioskach najczęściej na wschodzie kraju. Cyganie różnych grup, zamieszkujący Warszawę, określani są też Bareforytka Roma (Wielkowiejscy, Stołeczni Cyganie). Na zachodzie kraju żyją pojedyncze rodziny Sasytka Roma (Niemieckich Cyganów). Fenomenem literackim stała się poezja Papuszy (Bronisławy Wajs 1908-1987) cygańskiej poetki z grupy Polska Roma osiedlonej w latach 50-tych. Jej wiersze, tłumaczone przez J. Ficowskiego są jedynym tak bogatym zapisem samorodnej twórczości cygańskiej w Polsce. Cygańska poetka, tak wyraziła żal za utraconym życiem - za wędrowką: „Dziś w domach Cyganięta jak borowiki rosną, zapominają o lesie”.

Wędrowne grupy cygańskie nie uznawały jakiegoś wspólnego zwierzchnictwa nad sobą. W taborach władzę sprawował „starszy”, zwany po cygańsku čhibalo (čhib = język). Ważniejsze sprawy rozstrzygała rada starszych. W wielu krajach europejskich próbowano wprowadzić instytucję zwierzchnika nad Cyganami, mianowanego przez władze krajowe lub panującego. Najbardziej rozwinęła się taka forma zarządzania Cyganami (lub raczej próba zarządzania) w państwie polskim. Akty nominacyjne nadawała najczęściej kancelaria królewska, przyznając zwierzchnictwo nad Cyganami w określonej dzielnicy lub w całym państwie. Najstarszy taki dokument pochodzi z poł. XVII w., ostatni wystawiony został pod koniec XVIII w. - przez Stanisława Augusta Poniatowskiego. Pierwotnie przywódcą mianowano Cygana, ale wkrótce wprowadzono zasadę mianowania zwierzchnikiem Cyganów szlachcica; niekiedy była to nagroda za zasługi wojenne.

Znane są nazwiska kilku takich zwierzchników cygańskich mianowanych przez królów polskich. Uzyskiwali oni przywilej sądenia Cyganów, pobierania od nich podatków, a zobowiązani byli do

podporządkowania taborów miejscowemu panu. Instytucja królów cygańskich istniała do końca XVIII w. i zanikła wkrótce po utracie przez Polskę niepodległości. Czasami podobne przywileje nadawali właściciele prywatnych dóbr. W Polsce znana była instytucja cygańskiego króla, powoływanego przez Radziwiłłów w ich dobrach w Nieświeżu. Mianowanym był z reguły Cygan, jego zwierzchnictwo ograniczało się do określonego miasteczka czy włości. Do jego obowiązków należał zarząd nad wszystkimi Cyganami, zamieszkującymi podległy rejon, pilnowanie ich sprawowania, obowiązek zbierania podległego, a także dozorowanie grup, które przybyły z innych terenów, aby nie naruszały praw miejscowych. W zamian ów król i podlegli mu Cyganie, zyskiwali opiekę książęcej administracji i gwarancje bezpieczeństwa. W. Gerson

Po I wojnie odżyła w Polsce instytucja królów cygańskich. Kolejnymi królami ogłaszali się Cyganie z rodu Kwieków należący do grupy Kalderari. Rywalizowali o stanowisko, mianując się osobiście, ogłaszając się jako „jedyni i panujący nas wszystkimi” Cyganami. Bywało, że jednocześnie „panowało” dwóch lub trzech takich królów, z których każdy uważał się za pełnoprawnego reprezentanta wszystkich Cyganów. Ostatnia publiczna koronacja odbyła się w 1937 r. w Warszawie, a koronowanym królem Cyganów został wówczas Janusz Kwiek.

Cyganie nie mają państwa, nie mieli też oficjalnych przedstawicieli w organizacjach międzynarodowych. W 1971 r. pod Londynem odbył się pierwszy Światowy Kongres Cyganów. Zaprezentowano wówczas po raz pierwszy flagę cygańską i hymn, który na motywach tradycyjnej pieśni opracował jugosłowiański kompozytor Jarko Jovanović. Wtedy też powołano Światowy Związek Cyganów - Romani Unia. Uzyskał on prawo posiadania przedstawicielstwa w ONZ. W 1978 r.

odbył się kolejny Kongres w Genewie, a w 1981 r. - w Getyndze. Zwrócono się wówczas do krajów, członków ONZ o uznanie Cyganów za odrębny naród i traktowanie jako pełnoprawnej mniejszości narodowej. Zalecono też używanie w językach narodowych określenia cygańskiego Rom w miejsce terminu Cygan, który z czasem nabrał cech określenia pejoratywnego. Czwarty Kongres Romów odbył się pod Warszawą w 1990 r. a jednym z głównych tematów obrad była standaryzacja języka romani. Na tym Kongresie wybrano prezydenta - Cygana z Jugosławii - Rajko Djuricia. Od 1993 r. Romani Unia przyjęta została do ONZ w charakterze członka - obserwatora.

Niektóre profesje uprawiane przez Cyganów wywodzą się być może jeszcze z Indii, np. wróżbiarstwo, obróbka metali, tresura zwierząt. Powszechne wśród nich były także: handel końmi, ich leczenie i muzykowanie. Ubodzy Cyganie w Karpatach zajmowali się przed laty tłuczeniem kamieni na budowy dróg. Współcześnie nadal kobiety uprawiają wróżbę, natomiast mężczyźni często muzykują, lub zajmują się handlem. Coraz częściej jednak podejmują i inne powszechnie uprawiane zawody.

W relacji procesu o czary z 1688 r. praktyki magiczne Cyganek tak zostały opisane: „Raz u mnie Cyganka była i powiedziała, że tu są kości trupie zakopane, żeby się bydło nie darzyło, jam jej kazała iść precz. Dałam jej trochę jagieł, pieczeni, i poduszeczkę dziecięcą”. W trzy wieki później tak samo skutecznie potrafią Cyganki omamić gadziów (nie-Cyganów). Stosując wykonane przez siebie diabełki (bengore), trupki (mulore), kostki (kokala) i inne rekwizyty magii, potrafią wywołać odpowiedni nastrój i wyłudzić zapłatę za neutralizację szkodliwych sił.

Szczególny talent muzyczny i taneczny, skłoniły część Cyganów do organizo-

wania się w amatorskie czy półprofesjonalne zespoły artystyczne. Ich folklor nie ma charakteru jednorodnego, wiele w nim jest treści przejętych i zaadaptowanych z kultury ludności, wśród której żyją i wędrują. Kontakty różnych grup cygańskich prowadzą do wzajemnego zapożyczenia motywów. Stąd też folklor wykonywany na estradzie staje się coraz bardziej zunifikowany. W Polsce szczególnie znani soliści cygańscy to m.in. Randia, Michaj Burano, Masio Kwiek, Edward Dębicki, Don Wasyl i inni.

Cyganie odstraszała ich odmiennością, tajemniczością, ale też przyciągali uwagę, intrygowali. Odbiciem tych tendencji jest postać Cygana w ludowej kulturze. W Polsce, podobnie jak w innych krajach, Cygan stał się bohaterem licznych przysłów, opowieści, anegdot. W okresie romantyzmu temat cygański stał się natchnieniem artystów - malarzy, poetów, pisarzy, kompozytorów. W kulturze ludowej Cygan pojawił się jako postać w licznych obrzędach, pośród przebierańców karnawałowych, w grupach kolędników. W tradycyjnej szopce lalkowej Cygan z niedźwiedziem przetrwał do dziś. Tematyka cygańska przejawia się ostatnio w ludowym malarstwie i rzeźbie, jako wspomnienie lat minionych.

Cyganie nie mają własnej religii, zwykle przejmują religię otoczenia. W Polsce są więc w większości katolikami. Od lat 70-tych w środowisku cygańskim w Polsce zaczynają działać pojedynczy księża, prowadzący pracę duszpasterską. Ks. Edward Wesolek T.J. mianowany Krajowym Duszpasterzem Romów zainicjował w 1981 r. doroczną pielgrzymkę do Częstochowy w dniu 8 grudnia (święto Matki Boskiej Niepokalanej). W dniu tym spotykają się na Jasnej Górze Cyganie z całej Polski. Na południu kraju działa ks. Stanisław Opocki, który jest Diecezjalnym Duszpasterzem Romów w diecezji tarnowskiej.

On z kolei organizuje od 1985 r. doroczne pielgrzymki do Sanktuarium Matki Boskiej Bolesnej w Limanowej (w połowie września). Na świecie istnieje sporo publikacji wydawanych przez misje pracujące wśród Cyganów. Na język cygański przełożono Biblię i wiele modlitw.

Język cygański kształtował się bez zapisu. Próby spisania tekstów cygańskich dały w efekcie różnorodność sposobów jego zapisu, w zależności od kraju i używanego tam alfabetu. I tak np. w różnych publikacjach zwrot „język cygański” zapisany został w blisko 20 wersjach: romani czib, romani cib, romani tschib, romani tsihiw, romani tsiw, romani tsiv, romani tscheeb, rromani chib, romani sib, xomani cip, romani chib, rhomani chib, romani chib, romani sip, romaji sjib, kxomani tchib. W latach ostatnich powstały podręczniki, które być może przyczynią się kiedyś do ustalenia wspólnej pisowni dla wszystkich Cyganów. Kongres warszawski zatwierdził wspólny dla wszystkich dialektów alfabet cygański. Nie wzoruje się on na żadnym innym języku, ale wywodzi się z samej struktury fonologii języka cygańskiego. Opiera się na całym systemie dialektów cygańskich. W niektórych krajach, gdzie Cyganie stanowią większe skupiska, języka cygańskiego naucza się w szkołach. Istnieją też cygańskie programy radiowe i w TV, wydaje się w tym języku gazety, kalendarze, książki. XXIX

**DZIAŁAM
I
ZMIENIAM!**

INSTYTUCJE RZĄDOWE ZAJMUJĄCE SIĘ PROBLEMATYKĄ MNIEJSZOŚCI NARODOWYCH I ETNICZNYCH

Komisja Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu RP, od 1989 r. jest stałą komisją sejmową, która zajmuje się problematyką dotyczącą osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych. Do zakresu działania Komisji należą sprawy związane m.in. z podtrzymywaniem tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych, współtworzenie prawa dotyczącego mniejszości, podejmowanie interwencji w sprawach dotyczących mniejszości, analizowanie tematów problemowych, a także konsultacje i spotkania ze środowiskami mniejszości.

Zespół do Spraw Mniejszości Narodowych, jest kolegialnym organem opiniodawczo-doradczym Prezesa Rady Ministrów w zakresie wypracowania i koordynacji polityki rządu wobec mniejszości narodowych i etnicznych. Do zadań Zespołu należy m. in.: opracowywanie projektów działań rządu zmierzających do tworzenia sprzyjających warunków dla mniejszości narodowych; koordynacja działań administracji rządowej, realizującej zadania na rzecz mniejszości narodowych; dokonywanie ocen i formułowanie propozycji w zakresie realizacji praw i potrzeb mniejszości narodowych; przeciwdziałanie naruszaniu praw mniejszości narodowych; inicjowanie działań na rzecz popularyzacji wiedzy o mniejszościach narodowych oraz ich kulturze a także badań nad sytuacją mniejszości narodowych. Przewodniczącym Zespołu jest podsekretarz stanu w Ministerstwie Spraw We-

wnętrznych i Administracji. W ramach Zespołu działa Podzespół ds. Edukacji Mniejszości Narodowych oraz Podzespół ds. Romskich;

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji. Wydział Mniejszości Narodowych w Departamencie Wyznań i Mniejszości Narodowych, został powołany w strukturze MSWiA w styczniu 2000 r. Do zakresu działania Wydziału należy prowadzenie spraw mniejszości narodowych, a w szczególności: opracowywanie - w porozumieniu z przedstawicielami innych ministrów - propozycji do założeń polityki państwa wobec mniejszości narodowych; obsługa merytoryczna i organizacyjno-techniczna Zespołu do Spraw Mniejszości Narodowych; współdziałanie z organami administracji rządowej i samorządowej na rzecz uwzględniania lokalnych potrzeb mniejszości narodowych; utrzymywanie bieżących kontaktów z kierownictwem organizacji społecznych mniejszości; podejmowanie działań na rzecz respektowania praw mniejszości narodowych i rozwiązywania problemów mniejszości narodowych. Ponadto Wydział odpowiedzialny jest za opracowywanie i koordynację programów na rzecz mniejszości narodowych, informacji problemowych dotyczących mniejszości narodowych dla organów administracji rządowej, Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej; opracowywanie materiałów związanych ze współpracą z instytucjami i organizacjami, działającymi na rzecz mniejszości narodowych w ramach Komisji Europejskiej, Rady Europy, oraz Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie oraz organizowanie i prowadzenie szkoleń pracowników urzędów wojewódzkich odpowiedzialnych za problematykę mniejszości narodowych. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji decyzją Rady Ministrów z 6 stycznia 2004 r. odpowiada za współpracę z Europejskim Centrum Monitorowania Rasizmu i Ksenofobii.

DZIAŁAM I ZMIENIAM!

Ministerstwo Edukacji Narodowej organizuje, nadzoruje i prowadzi szkolnictwo oraz nauczanie języków mniejszości narodowych i etnicznych, które po roku 1989 stało się integralną częścią polskiego systemu oświaty. Ponadto w województwach, w których funkcjonują szkoły dla mniejszości zatrudniano pełnomocników kuratora do spraw szkolnictwa dla mniejszości.

Ministerstwo Kultury. Działania w zakresie ochrony kultury mniejszości narodowych i etnicznych prowadzone są przez Departament Kultury Mniejszości Narodowych Ministerstwa Kultury. Do zadań Departamentu Kultury Mniejszości Narodowych należy m.in.: udzielanie pomocy organizacjom społecznym w zakresie kulturowania tradycji i kultury mniejszości narodowych, wspieranie realizacji imprez kulturalnych organizowanych przez związki i stowarzyszenia mniejszościowe, wspieranie niskonakładowych publikacji i prasy mniejszości, współdziałanie ze związkami i stowarzyszeniami mniejszościowymi w sprawach edukacji kulturalnej dzieci i młodzieży, opiniowanie projektów aktów prawnych, konwencji, traktatów i standardów międzynarodowych dotyczących problemów kultury mniejszości, wspieranie przedsięwzięć na rzecz tolerancji oraz działań popularyzujących w społeczeństwie polskim problematykę kultury mniejszości.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych odpowiada za politykę państwa wobec mniejszości w kontaktach międzynarodowych. Do jego kompetencji należy między innymi: uczestnictwo w przedsięwzięciach na rzecz ochrony praw mniejszości, regulacja spraw mniejszości w umowach

bilateralnych, monitorowanie przestrzegania zapisów zawartych w traktatach i konwencjach, a także inicjowanie zmian legislacyjnych, których celem jest dostosowanie ustawodawstwa polskiego do standardów europejskich. Ministerstwo to było instytucją wiodącą w zakresie regulacji ochrony prawnej mniejszości na początku lat dziewięćdziesiątych w zawartych przez Polskę traktatach[1].

Ministerstwo Sprawiedliwości jest instytucją, która zapewnia warunki oraz zapewnia nadzór administracyjny nad procesem rejestracji organizacji i stowarzyszeń mniejszości narodowych i etnicznych. Ponadto stwarza możliwości używania języków mniejszości narodowych i etnicznych w czynnościach prawnych zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami[2].

Główny Urząd Statystyczny (GUS) jest odpowiedzialny za gromadzenie, a także opracowywanie danych dotyczących mniejszości narodowych i etnicznych. Do jego kompetencji należy również badanie położenia społeczno-ekonomicznego osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych.

Rada Ochrony Walk i Męczeństwa zajmuje się ochroną miejsc upamiętnień mniejszości narodowych i etnicznych. Występuje także w sprawach związanych z pochówkiem ofiar wojen i represji.

Rzecznik Praw Obywatelskich pełni ważną rolę w ochronie praw osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych. Rzecznik wielokrotnie reagował na wydarzenia, mające związek z naruszaniem praw mniejszości narodowych i etnicznych, między innymi na pogrom ludności romskiej w Mławie czy antysemityczne druki, które pojawiły się podczas kampanii prezydenckiej w 1990 roku. Swoje zaniepokojenie Rzecznik wyraził w sprawozdaniu za okres od maja 1996 do maja 1997 w związku z aktami nietolerancji wobec mniejszości romskiej w Pol-

sce. Aktywność Rzecznika objawia się również podczas jego wizyt terenowych, gdzie spotyka się z przedstawicielami mniejszości narodowych i etnicznych.

Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania (w latach 2001 - 2005 Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Statusu Kobiet i Mężczyzn) Rozporządzeniem z dnia 25 czerwca 2002 r. (Dz. U. z 2002, Nr 96, poz. 849) Rada Ministrów poszerzyła kompetencje Pełnomocnika o promowanie, inicjowanie, realizowanie albo koordynowanie realizacji rządowych programów, mających na celu przeciwdziałanie dyskryminacji z przyczyn rasy, pochodzenia etnicznego, religii, przekonań, wieku oraz orientacji seksualnej. Ponadto do zadań Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania należy: opracowywanie materiałów i informacji niezbędnych do dokonywania analiz i ocen sytuacji prawnej i społecznej w zakresie równego traktowania, a także do inicjowania i koordynowania działań zmierzających do zapewnienia równego traktowania, a także do ochrony przed dyskryminacją ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, narodowość, religię lub wyznanie, poglądy polityczne, wiek, orientację seksualną, stan cywilny oraz rodzinny we wszystkich dziedzinach życia społecznego.

Organizacje pozarządowe. W Polsce aktywnie działa wiele organizacji pozarządowych, które mają duże doświadczenie w zakresie realizacji działań dotyczących przeciwdziałania dyskryminacji rasowej i ksenofobii. Działania te regularnie podejmowane są m. in. w zakresie monitorowania funkcjonowania administracji publicznej, udzielania pomocy prawnej osobom, które stały się ofiarami naruszenia ich praw, a także organizowania i realizacji szkoleń z zakresu dotyczącego dyskryminacji, adresowanych do różnych grup zawodowych.

**DZIAŁAM
I
ZMIENIAM!**

Sprawozdanie z pracy pełnomocnika wojewody mazowieckiego do spraw mniejszości narodowych i etnicznych w roku 2013

1. Liczba spotkań ze środowiskami mniejszości narodowych i etnicznych, w tym zorganizowanych z inicjatywy pełnomocnika: 10.

2. Koordynowanie na obszarze województwa działań organów administracji rządowej, realizujących zadania na rzecz mniejszości – proszę przedstawić syntetyczny opis działań w tym zakresie (maks. 1 str. A4).

Do głównych zadań Pełnomocnika należy koordynowanie na terenie województwa mazowieckiego działań organów administracji rządowej, realizujących zadania na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego i organizacjami pozarządowymi, w szczególności romskimi organizacjami.

W celu monitorowania działań oraz wypracowania skutecznego systemu rozwiązań służących przeciwdziałaniu nietolerancji i przełamywaniu obojętności społecznej wobec nietolerancji, Wojewoda Mazowiecki, powołał Zespół do spraw przeciwdziałania nietolerancji wobec grup mniejszościowych oraz grup zagrożonych wykluczeniem (Zarządzenie Nr 134 Wojewody Mazowieckiego z dnia 28 marca 2013 r.). Powołanie Zespołu było odpowiedzią na wytyczne ministra administracji i cyfryzacji oraz ministra spraw wewnętrznych przedstawione na naradzie wojewodów w grudniu 2012 r.

DZIAŁAM I ZMIENIAM!

Do prac w Zespole oddelegowani zostali pracownicy kilku wydziałów/biur Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie (Biuro Wojewody, Biuro Kadr i Organizacji, Wydział Spraw Cudzoziemców, Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego, Wydział Polityki Społecznej) oraz przedstawiciele służb podległych wojewodzie (Komenda Stołeczna Policji, Komenda Wojewódzka Policji z siedzibą w Radomiu oraz Kuratorium Oświaty w Warszawie). Funkcję koordynatora Zespołu pełni Anna Olszewska – zastępca dyrektora Wydziału Polityki Społecznej Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie i jednocześnie Pełnomocnik Wojewody ds. Mniejszości Narodowych i Etnicznych.

Posiedzenia Zespołu odbywają się średnio raz w miesiącu i mają charakter informacyjny, warsztatowy oraz dyskusyjny.

W wyniku podjętej współpracy członków Zespołu opracowany został Raport z działań wojewody mazowieckiego, w którym ujęto wyniki półrocznej pracy Zespołu w zakresie przeciwdziałania nietolerancji i przełamywania obojętności społecznej wobec grup mniejszościowych oraz grup zagrożonych wykluczeniem. Do chwili obecnej odbyło się 7 spotkań. Działalność Pełnomocnika Wojewody ds. Mniejszości Narodowych i Etnicznych koncentruje się w dużej mierze na działaniach podejmowanych w odniesieniu do mniejszości romskiej.

Włączając się w realizację Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce Pełnomocnik podejmuje następujące działania:

- dokonuje oceny wniosków składanych corocznie w ramach Programu, w tym celu Zarządzeniem Wojewody Mazowieckiego

powoływana jest Komisja ds. analizy o dofinansowanie zadań zawartych w Programie na rzecz społeczności romskiej w Polsce. W skład Komisji, obok Przewodniczącego – Zastępcy Dyrektora Wydziału Polityki Społecznej Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego wchodzi pracownicy WPS MUW, prowadzący sprawy związane z Programem, przedstawiciel Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji oraz przedstawiciele społeczności romskiej.

- corocznie rozpowszechnia informacje o kolejnych edycjach realizacji Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce wśród jednostek samorządu terytorialnego oraz organizacji pozarządowych, podejmujących działania na rzecz społeczności romskiej na Mazowszu.

- sprawuje nadzór nad realizacją projektów w ramach Programu.

W 2013 r. na terenie województwa mazowieckiego w ramach Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce zrealizowanych zostało łącznie 14 projektów, w tym 11 z rezerwy celowej MAiC oraz 3 z części 30 budżetu państwa będącej w dyspozycji Ministra Edukacji Narodowej.

Najważniejsze projekty realizowane na terenie Mazowsza dotyczą edukacji - działalności świetlic integracyjnych dla dzieci romskich i polskich, asystentów edukacji romskiej oraz zadań związanych w sposób bezpośredni i pośredni z edukacją dzieci i młodzieży romskiej (np. opłacenie kosztów pobytu dzieci w przedszkolach).

Pełnomocnik Wojewody ds. Mniejszości Narodowych i Etnicznych uczestniczy także w posiedzeniach Rady do spraw Przeciwdziałania Dyskryminacji Rasowej, Ksenofobii i związanej z nimi Nietolerancji – organu pomocniczego Rady Ministrów oraz Komisji Wspólnej Mniejszości Narodowych i Etnicznych.

Podejmowanie działań na rzecz respektowania praw mniejszości i przeciwdziałanie naruszaniu tych praw i dyskryminacji osób należących do mniejszości – proszę przedstawić syntetyczny opis działań w tym zakresie (maks. 1 str. A4).

Pełnomocnik Wojewody ds. Mniejszości Narodowych i Etnicznych w dniu 11 czerwca 2013 r. współuczestniczył w konferencji pt. Przeciwdziałanie nietolerancji wobec grup mniejszościowych oraz grup zagrożonych wykluczeniem zorganizowanej przez Kuratorium Oświaty w Warszawie we współpracy z przedstawicielami Komendanta Stołecznego Policji oraz Fundacji na Rzecz Różnorodności Społecznej. Do udziału w niej zostali zaproszeni pedagodzy, rodzice oraz przedstawiciele administracji rządowej i organizacji pozarządowych. W czasie konferencji przybliżono uczestnikom m.in. regulacje prawne dotyczące zakazu dyskryminacji ze względu na pochodzenie rasowe, etniczne bądź narodowe oraz działania profilaktyczne podejmowane w tej kwestii przez administrację publiczną i organizacje pozarządowe.

W związku z przyjęciem ustawy zakazującej uboju rytualnego, służby podległe Wojewodzie Mazowieckiemu monitorowały sytuację i nie odnotowały żadnych wzmożonych zachowań o podłożu rasistowskim i ksenofobicznym mogących wynikać bezpośrednio w przyjęcia ww. ustawy. Pełnomocnik był w kontakcie z Biurem Komunikacji Społecznej Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Warszawie, skąd otrzymał informacje o nasileniu niepokojącego zjawiska polegającego, na atakowaniu członków Gminy, antyżydowskimi wpisami w sieci, mailami oraz telefonami. Szczególne nasilenie antysemitycznych zachowań internautów zanotowano bezpośrednio po przyjęciu ustawy, a ich treść nawiązywała do tematu uboju rytualnego. Zebrany materiał został przeanalizowany przez prawników. Gmina Wyznaniowa Żydowska w Warszawie w związku z antysemitycznym charakterem wypowiedzi, którymi jej członkowie mieli prawo poczuć się mocno zaniepokojeni, rozważała możliwość wystąpienia do prokuratury z zawiadomieniem o możliwości popełnienia przestępstwa. O sytuacji pełnomocnik poinformował MAiC.

Ponadto, do Pełnomocnika Wojewody ds. Mniejszości Narodowych i Etnicznych w 2013 r. nie dotarły żadne sygnały świadczące o dyskryminacji osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych i wymagające interwencji. Jest on w stałym kontakcie z Komendą Wojewódzką Policji z siedzibą w Radomiu. Pełnomocnik na bieżąco otrzymuje z Oddziału Prasowego Biura Wojewody artykuły prasowe, które nawiązują do tematyki mniejszości narodowych i etnicznych.

Podejmowanie działań na rzecz rozwiązywania problemów mniejszości – proszę przedstawić syntetyczny opis działań w tym zakresie (maks. 1 str. A4).

W ramach prac Zespołu, którymi koordynuje Pełnomocnik, Kuratorium Oświaty w Warszawie, realizując rekomendacje wojewody mazowieckiego, dokonano rozpoznania w zakresie kształcenia uczniów romskich w szkołach specjalnych województwa mazowieckiego oraz wydawania dzieciom romskim orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego. Wyniki przeprowadzonej analizy zostały opisane w Raporcie z działań wojewody mazowieckiego.

Na spotkaniu, które odbyło się w czerwcu 2013 r. na zaproszenie Wojewody Mazowieckiego, przedstawiciele organizacji zrzeszających mniejszości narodowe i etniczne, podnieśli potrzebę przydzielenia lokalu z przeznaczeniem wyłącznie na potrzeby mniejszości. Miejsce takie służyłoby m.in.: prowadzeniu działalności kulturalnej i edukacyjnej, przechowywaniu periodyków i wydawnictw oraz umożliwiałoby spotkania przedstawicieli mniejszości. Jako przykład podany został Dom Mniejszości w Pradze, którego idea utworzenia powstała na początku lat 90 – tych.

W 2002 r. , budynek w którym obecnie mieści się Dom Mniejszości udostępniony został przez miasto Praga na potrzeby osób z jedenastu mniejszości. Dom Mniejszości działa jako organizacja pożytku publicznego.

Podejmowanie działań na rzecz respektowania praw osób posługujących się

DZIAŁAM I ZMIENIAM!

językiem regionalnym – jeśli dotyczy, proszę przedstawić syntetyczny opis działań w tym zakresie (maks. 1 str. A4).

Nie dotyczy.

Lista organizacji mniejszości narodowych i etnicznych, z którymi Pełnomocnik jest w stałym kontakcie:

- Centralna Rada Romów w Polsce
- Fundacja Ormiańska KZKO;
- Fundacja Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich;
- Gmina Wyznaniowa Żydowska w Warszawie;
- Związek Karaimów Polskich.

W okresie od stycznia do czerwca 2013 r. Pełnomocnik był w stałym kontakcie ze wszystkimi poniżej wymienionymi organizacjami, czego efektem jest uruchomienie na stronie głównej urzędu baneru: Mniejszości Narodowe i Etniczne na Mazowszu oraz opublikowane w nim teksty charakteryzujące poszczególne mniejszości narodowe i etniczne.

Lista znanych Pełnomocnikowi organizacji i środowisk mniejszości narodowych i etnicznych działających na terenie województwa.

- Białoruskie Towarzystwo Społeczno – Kulturalne - Oddział w Warszawie;
- Stowarzyszenie Litwinów w Polsce – Oddział w Warszawie;
- Fundacja Ormiańska KZKO;
- Fundacja Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich;
- Stowarzyszenie „Wspólnota Rosyjska”;
- Stowarzyszenie „Rosyjski Dom”;
- Związek Ukraińców w Polsce;
- Towarzystwo Społeczno – Kulturalne Żydów w Polsce;
- Żydowska Organizacja Młodzieżowa;
- Stowarzyszenie Żydowski Instytut Historyczny w Polsce;
- Fundacja „Shalom”

- Fundacja im. profesora Shorra;
- Towarzystwo Kultury Żydowskiej „Beit Warszawa”;
- Stowarzyszenie Dzieci Holocaustu w Polsce;
- Gmina Wyznaniowa w Warszawie;
- Radomskie Stowarzyszenie Romów „Romano Waś”;
- Mazowieckie Stowarzyszenie Romów w Mławie.

Współpraca Pełnomocnika z innymi instytucjami lub organizacjami, zajmującymi się problematyką mniejszościową – proszę przedstawić syntetyczny opis działań w tym zakresie (maks. 1 str. A4).

W ramach prac Zespołu do spraw przeciwdziałania nietolerancji wobec grup mniejszościowych oraz grup zagrożonych wykluczeniem Pełnomocnik Wojewody ds. Mniejszości Narodowych i Etnicznych współpracuje z przedstawicielami służb podległych wojewodzie (Komenda Stołeczna Policji, Komenda Wojewódzka Policji z siedzibą w Radomiu oraz Kuratorium Oświaty w Warszawie). Stworzona została baza organizacji pozarządowych aktywnych w obszarze przeciwdziałania nietolerancji. Zainicjowana została również współpraca ze Stowarzyszeniem Interwencji Prawnej oraz Fundacją na rzecz Różnorodności Społecznej. W okresie od czerwca do lipca 2013 r. odbyły się trzy sesje szkoleniowe. Uczestnikami warsztatów byli pracownicy Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie, Kuratorium Oświaty oraz Komendy Stołecznej Policji i Mazowieckiej Komendy Wojewódzkiej Policji z siedzibą w Radomiu, którzy zajmują się zagadnieniami polityki równościowej lub mają bezpośredni kontakt z klientami wielokulturowymi.

Na stronie głównej Urzędu w banerze: Mniejszości Narodowe i Etniczne w zakładce: Aktualności na bieżąco zamieszczane są informacje na temat aktualnych wydarzeń i uroczystości organizowanych przez mniejszości narodowe i etniczne. Do chwili obecnej opublikowanych zostało 37 wydarzeń (Projekcja filmu „Trzy historie Galicji” i spotkanie z reżyserką Olgą Onoszko; Duchowy zwierzchnik Or-

mian katolików, katolikos patriarcha Nerses Bedros XIX z Libanu, w czerwcu 2013 r. odwiedził Polskę; III Międzynarodowa Konferencja Naukowa z cyklu „Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce na tle europejskim”; Konferencja „Przeciwdziałanie nietolerancji wobec grup mniejszościowych oraz grup zagrożonych wykluczeniem” organizowana przez Kuratorium Oświaty w Warszawie; Seminarium „Wielokulturowość w oświacie. Działania i rozwiązania w instytucjach oświatowych w Polsce na rzecz integracji uczniów i uczennic z doświadczeniem migracyjnym”; Szkolenie „Klient wielokulturowy” w praktyce Wydziału Spraw Cudzoziemców Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego organizowane przez Mazowiecki Urząd Wojewódzki w ramach projektu „Centrum Informacyjne dla Cudzoziemców 2”; Spotkanie Wojewody Mazowieckiego z przedstawicielami organizacji mniejszości narodowych i etnicznych z terenu Mazowsza; Program integracji społeczności romskiej w Polsce na lata 2014 – 2020; Hachnasat Sefer w Warszawie; Debata „Wołyń i pojednanie” w Warszawie; Msze ormiańskie w Warszawie; Uroczystości w Jedwabnem, Szczuczynie i Radziłowie; Marsz Pamięci w rocznicę likwidacji getta warszawskiego; 69 Rocznica likwidacji Zigeunerlager; Obchody 70 rocznicy powstania w Treblince; Konkurs stypendialny dla osób pochodzenia romskiego studiujących na uczelniach lub będących słuchaczami kolegów nauczycielskich, nauczycielskich kolegów językowych, kolegów pracowników służb społecznych w roku 2013/2014; Pojednanie przez trudną pamięć; Rosz haSzana 5774 - Żydowski Nowy Rok; Festiwal Muzyki i Kultury Romskiej w Radomiu; Sukkot 5774 - żydowski Nowy Rok; Roma Pride; Liturgia w Rycie Ormiańskim w październiku 2013 r.; Nowy duszpasterz Ormian dla Polski Centralnej; Projekt „Czas na zmianę – aktywizacja zawodowa i społeczna Romów”; Żydowskie Granie w Warszawie; Austriackie Forum Kultury oraz Oddział Warszawski Towarzystwa Społeczno-Kul-

turalnego Żydów w Polsce zapraszają na spotkanie poświęcone 75. rocznicy „Nocy Kryształowej”; Konferencja „Karaimi turkolodzy; Promocja książki Ukraiński palimpsest; Warszawskie Obchody 80-lecia Wielkiego Głodu na Ukrainie w latach 1932–1933; Komitet budowy pomnika „Ratującym - Ocaleni”; Chanuka - żydowskie święto świąteł; Warszawa przegląda się w Twardej - dzieje ulicy”; Tydzień Kultury Ormiańskiej; Wydarzenia w Gminie Wyznaniowej Żydowskiej towarzyszące XVII Dniowi Judaizmu; Modły za Ariela Sharona; Tu biSzawat –Nowy Rok Drzew oraz Koncert „Solidarności z Ukrainą”).

Ponadto, Pełnomocnik stale przegląda strony internetowe organizacji mniejszości narodowych i etnicznych.

Udział Pełnomocnika lub innych osób zajmujących się sprawami mniejszości narodowych i etnicznych w organizowanych przez mniejszości narodowe i etniczne imprezach i spotkaniach, na które zostali zaproszeni (proszę wymienić).

- Spotkanie opłatkowe –Fundacja Ormiańska KZKO;
- Dzień Pamięci o Ofiarach Holocaustu – uroczystości pod pomnikiem Bohaterów Getta oraz Apel Pamięci na ul. Próznej (27.01.2013 r.);
- Maselnica – Święto organizowane przez Wspólnotę Rosyjską;
- Konferencja zorganizowana z okazji Międzynarodowego Dnia Romów (17.04.2013 r.);
- Nizkor – o powstaniu’43 (21.04.2013 r.);
- Konferencja – „Akcja Wisła” i społeczność ukraińska w Polsce od koncepcji Jerzego Giedrojcia do wyzwań współczesności;
- Projekcja filmu „Trzy historie Galicji” i spotkanie z reżyserką Olgą Onoszko (29.05.2013 r.);
- Konferencja naukowa „Karaimi turkolodzy” (13.11.2013 r.);
- Tydzień pamięci o ormiańskim arcybiskupie i polskim patriotcie Józefie Teodorowiczu oraz wręczenie Krzyża Zasługi Pani Ewie Abgarowicz byłej prezes Fundacji Kultury Ormian Polskich przez Wojewodę Mazowieckiego (30.11.2013 r.).

DZIAŁAM I ZMIENIAM!

Czy w minionym roku zaszła konieczność podjęcia przez Pełnomocnika interwencji w sytuacjach konfliktowych? Tak czy nie?

Jeśli odpowiedź na powyższe pytanie była twierdząca, proszę o krótkie opisanie poniżej interwencji podjętych w takich sytuacjach.

Nie dotyczy

Opis pozostałych najważniejszych działań podjętych przez Pełnomocnika w ostatnim roku (maks. 1 str. A4).

- na stronie internetowej urzędu (www.mazowieckie.pl) przy współpracy organizacji mniejszości narodowych i etnicznych utworzony został banner: Mniejszości Narodowe i Etniczne na Mazowszu. Zamieszczone są tam informacje dotyczące środowisk mniejszości narodowych i etnicznych z terenu województwa mazowieckiego. Prace nad utworzeniem ww. zakładki poprzedzone zostały wcześniejszymi rozmowami zapraszającymi do współpracy przedstawicieli organizacji mniejszości narodowych i etnicznych z terenu Mazowsza do jej współtworzenia. Przeprowadzone konsultacje uzyskały aprobatę środowisk mniejszości narodowych i etnicznych, czego efektem są teksty opublikowane w poszczególnych zakładkach charakteryzujących daną mniejszość;

- w dniu 26 czerwca 2013 r. w siedzibie Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie odbyło się spotkanie Wojewody Mazowieckiego z przedstawicielami mniejszości narodowych i etnicznych. W trakcie spotkania zaprezentowano banner: Mniejszości Narodowe i Etniczne na Mazowszu, który został uruchomiony na stronie głównej Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie.

Omówione zostały również cele i zadania oraz zakres działania Zespołu

do spraw przeciwdziałania nietolerancji wobec grup mniejszościowych oraz grup zagrożonych wykluczeniem. W spotkaniu udział wzięli przedstawiciele następujących organizacji mniejszości narodowych i etnicznych: Fundacji Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich, Fundacji Ormiańskiej KZKO, Stowarzyszenia „Rosyjski Dom”, Stowarzyszenia „Wspólnota Rosyjska”, Rosyjskiego Ośrodka Nauki i Kultury w Warszawie, Rosyjskiego Stowarzyszenia Kulturalno– Oświatowego w Polsce, Związku Ukraińców w Polsce, Fundacji Ochrony Dziedzictwa Żydowskiego, Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Warszawie, Stowarzyszenia Centralnej Rady Romów w Polsce, Mazowieckiego Stowarzyszenia Romów w Mławie, Fundacji Instytutu Dialogu i Pokoju na Świecie oraz Związku Karaimów Polskich. Spotkanie było doskonałą okazją do wymiany dobrych praktyk oraz podzielenia się doświadczeniami między organizacjami skupiającymi reprezentantów mniejszości narodowych i etnicznych;

- na stronie głównej urzędu w zakładce: Polityka Społeczna utworzona została podzakładka dotycząca Zespołu do spraw przeciwdziałania nietolerancji wobec grup mniejszościowych oraz grup zagrożonych wykluczeniem. Zamieszczone są tam podstawowe informacje na temat Zespołu, Raport z działań wojewody mazowieckiego oraz poradniki (pdf) dotyczące zadań policji i uprawnień obywateli wykorzystywane przez policjantów oraz podmioty i współpracujące organizacje pozarządowe podejmujące działania w obszarze przeciwdziałania nietolerancji.

Jeżeli w opinii Pełnomocnika zachodzi konieczność zmian obowiązujących przepisów prawa regulujących sprawy mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego, proszę o wskazanie takich przepisów oraz propozycji ich zmian wraz z krótkim uzasadnieniem.

· Nie zachodzi konieczność zmian.

Tydzień Kultury Romskiej w Radomiu

(źródło: www.laznia-radom.pl)

Projekcja filmu „Papusza”, wystawa i koncerty – to niektóre spośród atrakcji Tygodnia Kultury Romskiej, który od 2 do 6 czerwca odbywa się w Klubie Łaźnia w Radomiu. Inicjatywa ma pokazać, jak bardzo bogata i zróżnicowana jest kultura romska. Wstęp na wszystkie wydarzenia jest wolny.

W poniedziałek odbędzie się projekcja filmu „Papusza” w reżyserii Krzysztofa Krauzego i Joanny Kos-Krauze, poprzedzona spotkaniem z odtwórczynią głównej roli Jowitą Budnik. We wtorek zaplanowano spektakl „O księżniczce Sindii i morskim potworze” w wykonaniu dzieci ze Szkoły Podstawowej numer 23 w Radomiu. W środę nastąpi prezentacja wystawy „Holokaust Romów Polskich”, a także wieczór poezji romskiej połączony ze spotkaniem z Izoldą Kwiek i Stanisławem Stankiewiczem.

Czwartek i piątek będzie adresowany do miłośników muzyki romskiej. 5 czerwca koncert zagra zespół Ęaci Vorba z Lublina, który specjalizuje się w mieszance rytmów cygańskich, bałkańskich oraz karpaccich. 6 czerwca wystąpi łódzka grupa Perła i Bracia, która zaprezentuje romską muzykę wokalnie - instrumentalną. Dodatkową atrakcją będzie rozstawiony przez cały tydzień namiot - cygańska wróżka będzie w nim przepowiadać przyszłość.

Przydatne informacje oraz aktualności o temat wydarzeń dotyczących mniejszości narodowych i etnicznych na Mazowszu można znaleźć pod banerem na stronie internetowej Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie.

Będzie kolorowo, żywo i wesolo - Tydzień Kultury Romskiej w Radomiu

Na Tydzień Kultury Romskiej zaprasza Karolina Kwiatkowska, przedstawicielka Centralnej Rady Romów w Radomiu. (fot. Barbara Koś)

W poniedziałek, 2 czerwca, w radomskiej Łażni rozpoczyna się Tydzień Kultury Romskiej. Przygotowane zostały liczne atrakcje... Karolina Kwiatkowska mówiła na spotkaniu w Łażni o nadchodzącej imprezie. (fot. Barbara Koś)

- Chcemy pokazać, jak bardzo bogata i zróżnicowana

jest kultura romska – mówi Beata Drozdowska, dyrektor Łażni.

Dlatego imprezy Tygodnia będą mieć bardzo atrakcyjny charakter. Już w poniedziałek, 2 czerwca, odbędzie się projekcja filmu „Papusza” w reżyserii Krzysztofa Krauze i Joanny Kos-Krauze, poprzedzone spotkaniem z Jowitą Budnik, odtwórczynią roli tytułowej.

- To jedna z najlepszych aktorek polskich – zaznacza Beata Drozdowska.- Cieszymy się, że zgodziła się przyjechać do Radomia.

We wtorek, 3 czerwca, będzie można obejrzeć spektakl „O księżniczce Sindii i morskim potworze” – bajkę romską autorstwa Stanisława Stankiewicza w wykonaniu dzieci ze Szkoły Podstawowej numer 23 w Radomiu. Opiekunem spektaklu i autorem muzyki jest Marlena Beresińska, scenografię przygotowała Jolanta Markwat.

Kolejnego dnia Tygodnia nastąpi prezentacja wystawy „Holokaust Romów Polskich” oraz promocja wydawnictwa „Krzyk pamięci”. Następnie odbędzie się wieczór poezji romskiej połączony ze spotkaniem z Izoldą Kwiek i Stanisławem Stankiewiczem.

Izolda Kwiek jest romską poetką oraz założycielką zespołu dziecięcego „Tabor”. Stanisław Stankiewicz jest redaktorem pisma RROM PO DROM, periodyku będącego pierwszym w Polsce pismem Romów-Cyganów, wydawanym od 1990 roku w Białymstoku.

Dla miłośników muzyki romskiej zaplanowano koncert zespołu ĘAĘI VORBA z Lublina.

ĘAĘI VORBA to istniejąca od 2006 roku grupa muzyczna specjalizująca się w żywołowej mieszance muzyki cygańskiej, bałkańskiej oraz karpacciej. Piątka muzyków uprawia na tradycyjnych instrumentach akustycznych fuzję muzyki etnicznej, jazzu, rock'n'rolla oraz wielu innych gatunków.

Kolejnym gościem Tygodnia będzie zespół PERŁA i BRACIA z Łodzi. Grupa wykonuje romską muzykę wokalnie - instrumentalną.

Jego członkowie mają styczność również z muzyką jazzową i AK zwaną muzyką świata. W 2000 roku zespół nagrał swoją pierwszą płytę, na której znalazły się najstarsze utwory muzyki romskiej, w możliwie nie zmienionej formie. Są znani w łódzkim środowisku muzycznym.

Atrakcją Tygodnia, jak zapowiadają Beata Drozdowska i Karolina Kwiatkowska, przedstawicielka Centralnej Rady Romów w Radomiu będzie namiot, w którym u cygańskiej wróżki będzie można poznać swoją przyszłość.

Współorganizatorem Tygodnia jest Centralna Rada Romów w Polsce.

Program Tygodnia Kultury Romskiej:

• Poniedziałek, 2 czerwca, godzina 18- Projekcja filmu „Papusza” (Polska 2013, 131 min) i spotkanie z odtwórczynią tytułowej roli – Jowitą Budnik. Łaźnia, ulica Żeromskiego 56

• Wtorek, 3 czerwca, godz. 16, „O księżniczce Sindii i morskim potworze” – bajka romska w wykonaniu dzieci ze Szkoły Podstawowej nr 23, Łaźnia, ul. Żeromskiego 56

• Środa, 4 czerwca, godzina 17, Prezentacja wystawy „Holokaust Romów Polskich” oraz promocja wydawnictwa „Krzyk pamięci”, „Łaźnia”, ul. Żeromskiego 56, godz. 18- wieczór poezji romskiej, spotkanie z Izoldą Kwiek i Stanisławem Stankiewiczem, Łaźnia, ul. Żeromskiego 56.

• Czwartek, 5 czerwca, godz. 18, Koncert zespołu ĘAĘI VORBA, scena plenerowa obok Łażni.

• Piątek, 6 czerwca, godz. 20 -koncert zespołu PERŁA i BRACIA, scena plenerowa obok Łażni

Wstęp na wszystkie imprezy wolny.

GDZIE WARTO BYĆ?

GDZIE WARTO BYĆ ?

Międzynarodowe Spotkania Zespołów Cygańskich Romane Dyvesa w Gorzowie Wielkopolskim

W dniach 11-12 lipca 2014 w Gorzowie Wielkopolskim rozpoczynają się XXVI Międzynarodowe Spotkania Zespołów Cygańskich „Romane Dyvesa”.

Festiwal będzie gościł artystów z Polski i zza granicy, w tym międzynarodowe gwiazdy muzyki cygańskiej, tj. Mahala Rai Banda, Natasha Buzylewa & Ifo. Wystąpi Cygański Teatr Muzyczny „Terno”, Narodowy Balet Ukrainy im. P. Virskiego, Taborowa Orkiestra Harfiarzy, Ganesh&Kumaresh, Diabolskie Husle, Warsaw Balkan Madness, Publiczki.

Wszystkie koncerty odbywać się będą w Amfiteatrze w Gorzowie Wielkopolskim, przy ulicy Drzymały.

Festiwal poprowadzą: Anna Popek, Tomasz Kammel oraz Manuel Dębicki. Festiwalowi patronują liczne instytucje Ministerstwa Administracji I Cyfryzacji, Ministerstwa Kultury I Dziedzictwa Narodowego (patronat honorowy), Wojewo-

da Lubuski oraz Miasto Gorzów Wielkopolskie. Festiwalowi patronują media m.in., Telewizja Polska, Radio Eska oraz media lokalne, Gazeta Lubuska, portal mygorzow.pl. Producentem festiwalu jest Stowarzyszenie Romów w Polsce.

Koszt biletów to 25 zł (sobota) i 15 zł (niedziela). Możliwy jest do nabycia w kasie festiwalowej lub przez Internet karnet w cenie 30 zł.

Dokładny program festiwalu, opis twórczości zespołów i szczegóły organizacyjne można znaleźć na stronie internetowej www.romanedyvesa.com.

CO WARTO PRZECZYTAĆ?

„Jadą Cyganie !”, Heine Schmidt

Fabuła książki opowiada o poszukiwaniu przeszłości narodu romskiego. Dzięki podróżom do kilkunastu krajów Europy, Azji i Afryki bohaterowie odwiedzają barwne, a także mało znane społeczności Romów.

Odpowiedzi na wiele pytań dotyczących przeszłości Cyganów i wspólnych elementów ich kultury poszukują Markus Reinhardt, wnuk znanego muzyka pochodzenia romskiego, gitarzysty i twórcy europejskiego jazzu - Django Reinhardta oraz dziennikarz i zarazem autor książki – Heine Schmidt. Książka jest pełna opowieści, historii z codziennego życia, a także zebranych pieśni cygańskich. Z pourywanej historii, którą opowiadają Cyganie z różnych stron świata bohaterowie próbują odtworzyć przeszłości i określić współczesną, cygańską tożsamość. Co jest prawdą a co mitem cygańskiej historii? Te pytania wciąż nurtować będą bohaterów i czytelników książki.

Wydawnictwo: Cyklady , Luty 2011

**CZEGO
WARTO
POSŁUCHAĆ ?**

**Kałe Bała
„Od Bałkan do Karpat”**

Prawdziwa gratka dla fanów twórczości Teresy Mirgi i zespołu „Kałe Bała”. Możliwa jest do nabycia płyta zespołu „Od Bałkan do Karpat”, która została nagrana 2007 roku. Zawiera 16 utworów, a niektóre z nich można posłuchać na stronie internetowej grupa, m.in., „Aj Dewlale ćoro som” - Oj Boże Biedny jestem, „Briszind pereł (Pada deszcz)”, „O Roma durawek” - Cyganie wędrowcy z daleka, „Romni – Cyganka” i In. Utwory zostały nagrane w klimacie muzycznym z poprzednich płyt zespołu. Płyta została nagrana w składzie: Teresa Mirga - gitara, śpiew, Piotr Ondycz - gitara basowa, śpiew, Jacek Kacica - dzban, śpiew, Władysław Mirga - kontrabas, śpiew oraz gościnnie wystąpili: Maciej Rybka – akordeon, Szymon Chyc-Magdzin – skrzypce, Andrzej Jarzabek - skrzypce (w utworach „Daj nam radości, daj nam miłości”, „Wielka radość”). Płytę można nabyć zakupując przez stronę internetową wydawcy Gold Music (www.goldmusic.abajt.pl).

HOROSKOP ZAWODOWY

Bliźnięta

Charakterystyka znaku

Osoby urodzone w znaku Bliźnięt to stworzenia towarzyskie, ciekawe świata, dociekliwe. Najważniej...

Miłość

Jeżeli jesteś osobą w stałym związku, musisz skupić się na wzmocnieniu i rozbudowie relacji. Twoje działania mogą doprowadzić do kryzysów, ale tylko w takich związkach, w których brak uczucia, które istnieją tylko dlatego, że łączą Was wspólne finanse. Pewnych przeszkód nie uda się pokonać. Związki, które są podparte miłością, będą rozwijały się bez przeszkód i pod koniec roku mogą naprawdę rozkwitnąć. Jeżeli jesteś osobą samotną, nie będziesz na tę samotność długo narzekać. Jesteś pełen radości życia, lekkości. Twoją ważną erogenną strefą jest umysł i właśnie od tego zaczynają się u Ciebie wszelkie fascynacje. Na początku roku możesz poznawać wiele osób, które niekoniecznie Cię zafascynują, ale będą sprawiały, że nie będziesz czuł się samotny. Jednak wakacje mogą pokazać Ci wreszcie, co oznacza prawdziwa miłość. Podczas krótkiego wyjazdu totalnie się zauroczysz, a znajomość przetrwa znacznie dłużej.

Kariera

Możesz osiągnąć wiele w swej zawodowej karierze. Szczególnie, jeżeli zaufasz swojej intuicji i refleksowi. Podejmuj się wszelkich trudnych zadań a poradzisz sobie z nimi śpiewająco. Otoczenie będzie Cię doceniało. Może szykować się awans i podwyżka. Jeżeli pracujesz dla siebie albo w wolny zawodzie, zlecenia powinny sypać się drzwiami i oknami. W pewnym momencie będziesz musiał zastanawiać się, co przyjąć a co odrzucić. To będzie rok, który może dać Ci szansę na większą stabilizację finansową. W pierwszym kwartale jeszcze dużo nie będzie się działo, ale już w wakacyjnym czasie możesz liczyć na zwiększenie dochodów i radykalne podwyżki. Będziesz w stanie kupić to, o czym do tej pory mogłeś tylko zamarzyć. Nie przesadz jednak i zawsze zostaw coś na gorszą godzinę. Rozsądne gospodarowanie pieniędzy będzie Ci się bardzo opłacało. Możesz zainwestować pod koniec roku.

Zdrowie

Jako osoba spod znaku Bliźnięt, Twoim słabszym miejscem są ramiona, gardło i uszy. Uważaj więc na sprawy laryngologiczne, bo to może stać się Twoja bolączką. W zasadzie nie będzie to rok problemów zdrowotnych, ale musisz uważać na swoją wagę. Zazwyczaj Bliźnięta nie są osobami otyłymi, ale jakieś drobne sprawy hormonalne mogą spowodować nadmierne tycie. Nie jesteś osobą, która potrafi regularnie uprawiać sport, ale najlepiej będzie, gdy jednak nieco się na to skusisz. Zapobiegiesz wtedy potrzebie całkowitej wymiany garderoby. Zamiast ćwiczeń, wyciągnij swojego partnera na tańce i niech stanie się to Waszą tradycją. Nie tylko świetnie będziecie się bawili, ale również zadbać o kondycję i figurę. W okolicach wiosny wszelkie działania mające na celu poprawić Twoją urodę, będą działały dwa razy lepiej. Zajmij się ujędrnianiem ciała i maseczkami a będziesz bardzo zadowolony z efektów.

HOROSKOP ZAWODOWY

Rak

Charakterystyka znaku

Kluczowym słowem dla osób urodzonych w znaku Raka jest słowo czuję. Są bardzo emocjonalne, uczuci...

Miłość

Jeżeli jesteś w stałym związku ten rok upłynie Ci dość spokojnie. Wiele z wcześniejszych planów ujrzy światło dzienne. Co prawda z realizacją nie będzie już tak różowo, wspólnie możecie napotykać różne przeszkody, nie tak trudne do pokonania, ale jednak opóźniające realizację. Tym bardziej trzeba będzie trzymać się razem. Koło maja nie ominą Was poważniejsze niesnaski i tutaj tylko spokój pozwoli Wam wyjść z kłopotu. Nie podejmuj decyzji, których będziesz mógł potem żałować, szczególnie, jeżeli będzie chodziło tutaj tylko o urażoną dumę. Jeżeli poszukujesz swojej drugiej połówki, do czerwca nie bardzo masz na co liczyć. Niektóre z zawartych znajomości wydadzą się bardzo ciekawe, niemniej nie widać, żeby można było dalej coś kontynuować. Dopiero okres po wakacjach przyniesie w Waszym życiu zmiany. Tutaj może pojawić się znajomość poważna i rokująca na przyszłość. Postaraj się rozejrzeć wokół siebie podczas jesiennych spacerów. Miłość rozkwita czasem w niezwykłym miejscu i czasie. Dla Ciebie będzie to bardzo mocne uderzenie strzał amora.

Kariera

Jesteś osobą dość delikatną, ale w tym roku będziesz musiał, drogi Raku, wykazać się i dobrymi pomysłami i niezależnością. Traktuj swoją pracę poważnie a powierzonych zadań nie odkładaj na później. Jeżeli będziesz pracował szybko i sprawnie, możesz liczyć na uznanie, a nawet na podwyżkę i awans. Jeżeli działasz na własny rachunek nic nie stoi na przeszkodzie, żebyś w tym roku zainwestował w to co robisz. To przyniesie odpowiednie zyski. W tym roku zarabianie pieniędzy powinno przyjść Ci bez wysiłku, pod warunkiem odpowiedniego skupienia i planowania. Z wydawaniem też nie będziesz miał większych problemów. Oszczędność nie będzie w tym roku Twoją drugą naturą. Pod koniec roku trzeba będzie więcej planować, dlatego, że szykują się możliwości inwestycji. Pieniądze wylecą z kieszeni, ale potem wrócą w postaci klientów i brzęczącej monety. Jeżeli pracujesz dla kogoś, możesz liczyć się z dodatkową pracą a co za tym idzie dodatkowymi zyskami.

Zdrowie

Zazwyczaj jesteś nieco leniwa i cechuje Cię nienawiść do sportów, ale w tym roku może się to stanowczo zmienić. A to za sprawą otoczenia, w które trafisz, a które może zarazić Cię miłością do sportu. Nie będzie to może regularne działanie, ale i tak polepszy Twoją kondycję. Za to, jako osoba pilnująca domowej lodówki, zmusisz i siebie i rodzinę do zdrowego trybu żywieniowego. Odbije się to pozytywnie na Waszym samopoczuciu jak i na wyglądzie. Musisz nieco uważać na swoją odporność, szczególnie w przejściowych okresach. Wszystkie, nawet drobne przeziębienia będą odbywały się w towarzystwie dość wysokiej gorączki, warto więc już teraz zapoznać się ze sposobami jej zbijania. Mimo zdrowej diety możesz mieć w okolicach wiosny niedobór składników mineralnych. Złe samopoczucie nie powinny być zrzucane na przesilenie wiosenne. Ruch i dodatkowe witaminy powinny w tym przypadku działać prawdziwe cuda.

KIM ZOSTANĘ JAK DOROSNĘ?

Edward Dębicki

Kompozytor, pisarz i poeta, wirtuoz akordeonu uhonorowany przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, ZŁOTYM MEDALEM ZAŚLĄŻONY KULTURZE POLSKIEJ „GLORIA ARTIS”, nadawany osobom szczególnie wyróżniającym się w dziedzinie twórczości i działalności artystycznej.

Honorowy obywatel Miasta Gorzowa Wielkopolskiego oraz Województwa Lubuskiego.

Edward Dębicki od 1955 roku aktywnie działa na rzecz tworzenia i popularyzacji kultury cygańskiej w Polsce i na świecie. Zdobył liczne wyróżnienia i nagrody na festiwalach krajowych i międzynarodowych. Jego kompozycje wykonywane były przez solistów i zespoły cygańskie oraz gwiazdy polskiej estrady. Utwór „Idź swoją drogą” do tekstu Jonasza Kofty w wykonaniu Edyty Geppert zdobył Grand Prix festiwalu opolskiego w 1995 r.

Od 1989 r. jest twórcą i dyrektorem artystycznym „Międzynarodowych Spotkań Zespołów Cygańskich „Romane Dyvesa” („Cygańskie Dni”). Twórczość Edwarda Dębickiego - to blisko 200 pieśni, kilkanaście widowisk estradowych, muzyka do filmów: „Zanim opadną liście”, „Śpiew po rosie” - w reż. Władysława Siesickiego, „Rzeka kłamstwa” w reż. Jana Łomnickiego, „Orzeł i reszka” w reż. Ryszarda Filipskiego. Jest też autorem scenariusza oraz autorem muzyki i wykonawcą obrazu „Cygańskie pieśni Pampuszy” w reż. Grzegorza Dubowskiego. Wydał kilkanaście płyt z autorską muzyką.

W 1993 r. został wydany tomik poezji Pod gołym niebem. W 2004 r. wydano książkę jego autorstwa Ptak umarłych, która opisuje tragedię rodzin cygańskich na Wołyniu podczas II wojny światowej. W 2012 roku ukazała się druga część książki pod tytułem Wczorajszy Ogień.

**Dwumiesięcznik „Czas na zmianę”
opracowanie i druk współfinansowane
przez Unię Europejską w ramach
Europejskiego Funduszu Społecznego**

Egzemplarz bezpłatny

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

